

Het Bruuijsel

Vogelwacht Uden e.o.

VOGELWACHT UDEN E.O.

- Voorzitter** : Jan-Willem Hermans
Broekmorgen 28, Uden
Tel.: 0413-269804
- Secretaris** : Liesbeth Verkaar
Oliemolenstraat 53, Uden
Tel.: 0413-265397
- Penningmeester** : Anita van den Acker
Raam 523, Uden
Tel.: 0413-253151
- Bestuursleden** : Peter van de Braak, Johan van Roosmalen en Jacques Raats.
- Bankrelatie** : ABN-AMRO Uden, rekeningnummer: 60.99.68.254

“HET BRUUIJSEL” - nummer 3 - 2008

- Redactieleden** : Liesbeth Verkaar, Jolanda Rutten, Adrie Nijssen,
Jan-Willem Hermans, John Hermans en Peter Noy.
- Typewerk + correctie:** Mia van der Cruijssen
Lavasveld 68, Veghel
Tel.: 0413-343146
E-mail: miavandercruijssen@home.nl
- Tineke Huijs
Plantsoen 30, Heesch
Tel.: 0412-451911
E-mail: tenphuijs@home.nl
- Eindredactie + kopij** : Peter Noy
Eikenwal 186, Uden
Tel.: 0413-251691
E-mail: pknoy@hetnet.nl
- Drukwerk + omslag** : Graphiset B.V. te Uden.
- Samenstelling** : Theo en Dorien Versteegden
- Verspreiding** : Sandra van de Burgt (coördinatie), Lies Schoenmakers en vele anderen.

“HET BRUUIJSEL” verschijnt 4x per jaar in een oplage van 265 exemplaren

- Clubgebouw** : De Groenhoeve
Artillerieweg 3, Uden (bij Kinderboerderij)
Tel.: 0413-250047
- Website Vogelwacht** : www.vogelwachtuden.nl **E-mail:** info@vogelwachtuden.nl

We zien niet graag dat iemand gedeeltes van dit blad gebruikt, voordat we daar toestemming voor hebben gegeven.
Men dient dan wel het Bruuijsel als bron te vermelden.

Inhoudsopgave

Colofon.....	Redactie	01
Inhoudsopgave.....	Redactie	02
Mededelingen Redactie	Jolanda Rutten	03
Van de Bestuurstafel... ..	Liesbeth Verkaar	04
Marathontelling op onze telpost 'Brobbelbies-Noord'	John Hermans	06
Voortgang 'Megatelling Brobbelbies-Noord'	Jan-Willem Hermans	07
Vogelwacht Uden ringt Kerkuilen	John Opdam	08
Vogel onder de Loep... 'de Braamsluiper'	Pedro van den Acker	09
Populair wetenschappelijk... 'de Vogeltrek'	Joop Bergsma	10
Interne(s)2	Jan-Willem Hermans	13
Bijzondere Waarnemingen	Peter van de Braak	14
Bijzondere Waarnemingen nader toegelicht	Jan-Willem Hermans	15
Twee jaar Stadvogel Telling 'MUS' in Veghel-Centrum	Leo Ballering	16
Wetenswaardigheden.....	John Hermans	19
Hoezo: vogeleigenaardigheden?.....	Adrie Nijssen	21
Wel en wee van de Wespandief in de Maashorst en Herperduin..	Edward Sliwinski en Wim Gremmen	22
In gesprek met... Willie de Vries.....	Liesbeth Verkaar	26
Het jaar van de Scholekster; 'Bonte Pieten over Veghel'	Leo Ballering	28
Lijst 'Water Natuurlijk' Waterschap Aa en Maas.....	Ernest de Groot	31
JeugdVogelwacht... 'Eidooier'	Peter van de Braak	32
Een uniek project.....	Albert van Rosmalen	34
Nesthulp voor Grote Gele Kwikstaart langs de Leijgraaf	Leo Ballering	36
De Huismus	John Hermans	37
Maandagavondwandelingen 2008 een succes!.....	Peter Noy	38
SOVON Landelijke dag 2008	SOVON Nederland	39
Activiteiten werkgroepen Vogelwacht Uden	Redactie	40
Wat doet Vogelwacht Uden?.....	Redactie	42
Vogelwacht - Winkel.....	Jacques Raats	43
Advertenties.....	Bestuur	44

Mededelingen van de Redactie

De zomervakantie is alweer een hele tijd geleden. Wij zijn dit jaar naar de provincie Zeeland geweest en hebben Noord-Beveland op de fiets verkend. We hadden geen plannen om echt te gaan vogelen, want dat valt nog niet mee met twee kleine kinderen. Maar toch hebben we een paar mooie waarnemingen gedaan. Met name de Bruine Kiekendief liet zich echt heel regelmatig van dichtbij bewonderen. En onze Lotte van vier jaar heeft toch ook wel iets overgenomen van onze interesse. Terwijl wij door een verrekijker aan het turen waren naar de steltlopers die in de ondiepe wateren aan het foerageren waren, was zij in haar 'schetsboekje' de Kluut en de Lepelaar aan het natekenen van een informatiebord (zie bijgaande foto)!

Maar de vakantie is alweer ver achter ons. We zitten nu midden in de marathontelling op onze telpost! Ons Bruujsel staat dit keer volledig in het teken van de Vogeltrek. Als je al die enthousiaste verhalen leest krijg je automatisch zin om ook eens te gaan kijken. En iedereen is van harte welkom!

Het verbaast me dan toch ook wel weer dat er daarnaast nog heel veel andere boeiende verhalen bij de redactie zijn binnengekomen. Persoonlijk had ik veel reisverhalen verwacht van 'ver weg', maar er staan juist veel verslagen of verhalen in van 'dichtbij'. Zo heeft Leo Ballering geschreven over de Scholekstertelling in het kader van het 'Jaar van de Scholekster' van het SOVON. Dit leverde uiteraard veel boeiende informatie over de Scholekster maar hij zag ook nog hele andere mooie vogels. Ook valt er een taart te verdienen voor de oplettende 'Gele Kwikstaart vinder' bij de Leijgraaf. Er zijn Kerkuilen geringd in een Torenavalkkast en de Wespddieven in de Maashorst zijn ook weer nauwkeurig in de gaten gehouden.

Kortom: geniet mee van de 'mega vogeltrektelling' en ook van alle andere verhalen in dit prachtige Bruujsel. Alle schrijvers en schrijfsters bedankt. Graag zien wij als Redactie jullie enthousiaste verhalen voor ons volgende Bruujsel weer in de bekende e-mail box!

Namens de Redactie,
Jolanda Rutten

Onze oproep voor een extra corrector is succesvol gebleken. Tineke Huijs uit Heesch, werkzaam bij een Woningbouwcorporatie, heeft zich bereid gevonden om de redactie te ondersteunen. Met haar kennis en ervaring moet dat zeker lukken. Tineke, welkom en alvast heel hartelijk bedankt voor jouw inzet!

In de vorige editie van het Bruujsel heeft het verhaal van Joop Bergsma ('gestresste vogelaars...') enkele kritische reacties opgeleverd. Het was zeer zeker niet de bedoeling van Joop om mensen te kwetsen, beledigen of ontmoedigen en ook niet om een en ander anoniem te plaatsen. Inmiddels heeft Joop persoonlijk contact gehad met de 'aangesprokene' en is alles op een constructieve wijze opgelost. Als redactie hebben we het standpunt ingenomen dat ingezonden artikelen die 'mogelijkerwijs als kwetsend kunnen worden ervaren' niet als zodanig worden geplaatst. Ook wordt te allen tijde de naam van de schrijver (m/v) onder het artikel geplaatst.

Peter Noy

Van de Bestuurstafel...

Herfst, wat een prachtig seizoen! Vooral op de telpost wordt het steeds interessanter, omdat oktober toch wel de maand is waarin de meeste vogels naar warmere oorden vertrekken. Houden onze tellers het vol tot 30 november van zonsopgang tot zonsondergang? Als het lukt, is het een geweldige prestatie, in totaal 1.300 uren tellen! Het bestuur heeft de volgende onderwerpen besproken:

Telpost Brobbelbies

Dagelijks kun je de aantallen vogels bijhouden die op de telpost worden gezien. Ze staan op onze site onder de knop trektellen. Toy Janssen schrijft er iedere dag een verhaaltje bij en iedere week wordt er een weekverslag gemaakt met foto's. De aantallen en bijzondere vogels overtreffen iedere verwachting. Om de post overdag bezet te houden, vormt nog wel eens een probleem. 's Avonds en in het weekend is het altijd druk. Wim Gremmen telt vaak overdag, want hij werkt niet meer. Hij is van de Vogelwerkgroep Oss en nu ook lid geworden bij ons. Van IBN hebben we een schafteket gekregen. Dit is ideaal als het regent of om een kop koffie te zetten. Ook de twee bankjes die we van de Gemeente Landerd kregen, doen goed dienst. De telpost is meer dan ooit een echte ontmoetingsplek geworden. We krijgen steeds meer landelijke bekendheid met onze marathontelling. Soms zitten er mensen van andere telposten, die even een kijkje komen nemen.

Blokhut

De "Blokhut" is ingericht met grote ronde stenen en bestrating. De informatiepanelen zijn als het goed is nu klaar. Als die er eenmaal op zitten zal het geheel een veel mooier aanzicht hebben. Er wordt nog een 'vier seizoenen wandeling' uitgezet, die bij de Blokhut start. Joop Bergsma heeft hiervoor een opzet gemaakt. De wandeling wordt aangegeven met Vogelwachtpaaltjes en kan straks door iedereen gedownload worden van het Internet.

Kopiëren 'Het Bruujssel'

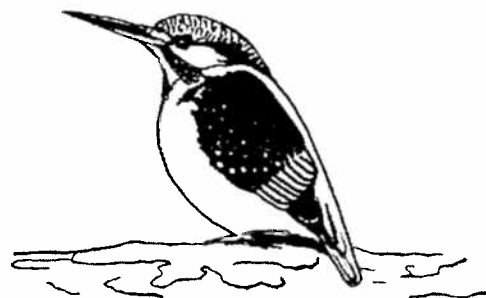
Kees van der Wijst is gestopt met het kopiëren van het Bruujssel op Basisschool de Vlonder. Hij heeft dit vier jaar belangeloos gedaan, maar hij gaat nu op een andere basisschool werken, dus hij heeft hier helaas geen mogelijkheid meer voor. Vier keer per jaar stak hij vele uurtjes in het kopiëren van ons blad, waarvoor natuurlijk onze hartelijke dank. Graphiset uit Uden is inmiddels bereid gevonden om ons blad te kopiëren! Hierin zit een stukje sponsoring verweven, waarvoor we ook dankbaar zijn. In het volgende Bruujssel hierover meer.

Inventarisatie Maashorst

Volgend voorjaar gaan we beginnen met de inventarisatie van de Maashorst/Herperduin. Dit is al weer zeven jaar geleden en weer hoog nodig. Het wordt gecoördineerd door de Stuurgroep Maashorst. Ook de planten, dieren, amfibieën en reptielen worden geïnventariseerd, dus er wordt samengewerkt met verschillende instanties en verenigingen (gemeente, provincie, SOVON, Staatsbosbeheer, Ravon, IVN). We moeten voor de vogels al vroeg in het voorjaar beginnen, want de uilen beginnen al vroeg hun territorium af te zetten. Met het eindrapport zullen weer vele natuurverenigingen vooruit kunnen. We vragen al onze leden mee te werken met deze inventarisatie. Een oproep hiervoor volgt nog.

Nestgelegenheid voor de IJsvogel

Op 2 september jl. is in Natuurcentrum 'de Specht' een dialezing gehouden over de IJsvogel. Het ging vooral over de mogelijkheden voor het maken van meer nestgelegenheid voor deze prachtige vogel. Wij willen ons hier ook voor gaan inzetten. Het Brabants Landschap heeft hier een subsidiepotje voor. Langs de Leijgraaf kan bijvoorbeeld naar broedmogelijkheden gekeken worden.

Vogeltrek in Falsterbo

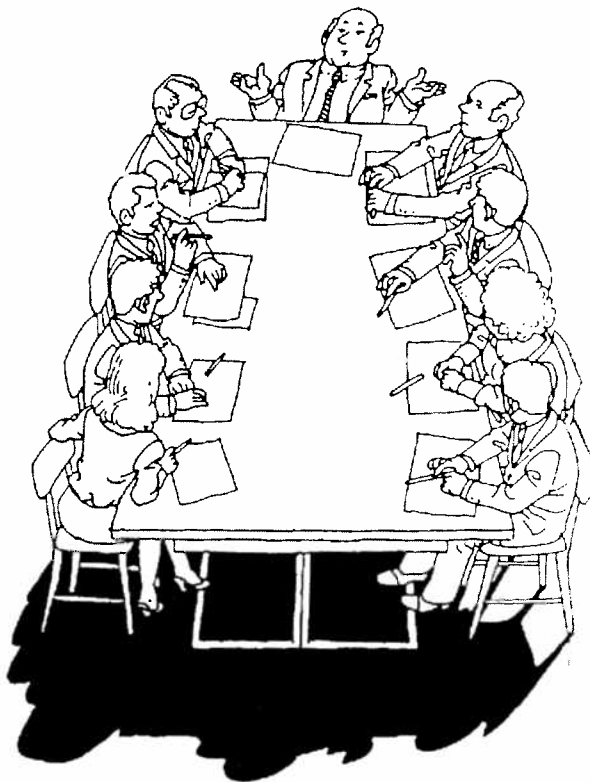
Eind september zijn tien Udense Vogelwachters naar de vogeltrek gaan kijken in Falsterbo, Zweden. Het heeft al jaren op onze agenda gestaan, maar nu gaat het er dan echt van komen. In het volgende Bruujssel zal ongetwijfeld een verslag staan van hun avontuur.

Nieuwe leden Vogelwacht

Nog eventjes en we hebben al weer driehonderd leden. Het lijkt nog maar zo kort gelden dat we ons 250^e lid in het zonnetje zette. We zitten nu op 295 leden (begin september).

De volgende leden hebben zich de afgelopen periode bij onze club aangesloten: Jacobien Donkers uit Handel, Matthieu Leuven uit Reek, Wilma van Genugten uit Grave, Harrie en Marianne Tuerlings uit Heesch, Wim Heijmans uit Uden en Wim Gremmen uit Oss. Wim is een zeer ervaren vogelaar van de vogelwerkgroep Oss, maar staat erg veel op onze telpost. Daarom wilde hij ook graag lid worden bij ons. Alle nieuwe leden van harte welkom en veel vogelplezier!

Namens het Bestuur,
Liesbeth Verkaar

Marathontelling op onze telpost “Brobbelbies-Noord”

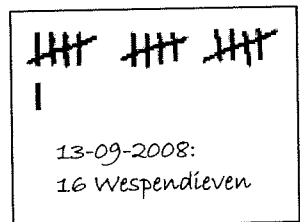
In het kader van het 25-jarig bestaan van de Vogelwacht Uden willen we het trektelseizoen 2008 extra aandacht geven. In februari van dit jaar hebben we dit jubileum al gevierd door middel van het uitgeven van een prachtig wandelboek in Uden en omgeving. We willen nu een vervolg geven aan ons 25-jarig bestaan door een marathontelling te houden. Dit houdt in dat we van 1 augustus tot en met 30 november van zonsopgang tot zonsondergang continu onze telpost op de Palmvenseweg midden in de Maashorst willen bezetten, waarbij we alle trekvogels die over komen vliegen noteren. Afgelopen jaren hebben we ook al vele uren geteld. Zo hebben we in 2007 in totaliteit 725 uren geteld, 128 verschillende soorten zien overvliegen of langskomen, dit waren in totaal ongeveer 206.000 exemplaren. Deze marathontelling houdt in dat we ongeveer 1.300 uur willen gaan tellen.

Waarom trektellen?

- Allereerst ontzettend leuk om overtrekkende vogels te zien. Allerlei zeldzame vogels komen overvliegen die je bij een normale wandeling niet zou zien. Ook met elkaar tellen is een gezellig samenzijn.
- De wetenschap krijgt een schat aan gegevens over de vogeltrek. Tegenwoordig wordt alles via de computer geregistreerd. Kijk maar eens naar www.trektellen.nl waar veel vogelwerkgroepen hun gegevens naar toezenden. Allerlei informatie over voor- of achteruitgang van bepaalde vogelsoorten, hoe snel vogels vliegen, in wat voor tijdbestek ze doorvliegen, wat voor invloed het weer heeft op doortrek, enzovoorts.

Wat doen we?

Van uur tot uur worden alle overtrekkende vogels genoteerd, dus soort en aantallen. 's Avonds wordt deze informatie op de site van de Vogelwacht gezet zodat je dagelijks kunt volgen wat we gezien hebben. Ook wordt er elke week een weekverslag gemaakt waarbij we ook foto's laten zien. Kijk daarvoor op www.vogelwachtuden.nl.

Wat gebeurt er?

- 1 augustus: opening seizoen.
- zondag 7 september: officiële opening met onthulling bankjes geschonken door gemeente Landerd. Er is een speciaal stukje grond ingericht door Staatsbosbeheer voor het trektellen en er is een keet beschikbaar gesteld door IBN-Uden.

Altijd welkom

Iedereen kan langskomen en een kijkje nemen, Vogelwachtleden leggen uit wat ze zien. Op de schaftkeet hangen we allerhande informatie, zoals welke zeldzame soorten we gezien hebben, aantallen die doorvliegen, foto's die we hebben kunnen maken en doortrekpatronen, zodat je kunt zien wanneer de verschillende soorten ongeveer langs komen vliegen.

Doortrekpatroon

Verschillende vogelsoorten vliegen op verschillende tijden door. Gierzwaluwen vliegen bijvoorbeeld al vanaf eind juli weer naar Afrika, Boerenzwaluwen eind augustus/begin september. Op enkele soorten kun je haast de klok gelijk zetten. Zo vliegen er elk jaar rond 20 september enkele Roodkeelpiepers door, een zeldzame soort uit Siberië die tot in Afrika overwintert. Buizerden hebben rond eind oktober de piek, dus elke periode heeft zijn eigen specifieke soorten.

Zeldzame soorten

Afgelopen jaar zagen we bijvoorbeeld een Zeearend, zestig Ooievaars bij elkaar, Zwarte Ooievaar, zeven Morinelplevieren (die zelfs enkele uren in de buurt van de telpost aan de grond zaten), Middelste Jager, een meeuwensoort die je normaal alleen langs de zee kust kunt tegenkomen. Urenlang komt er nauwelijks iets door tot die ene zeldzame soort. Dit maakt het trektellen voor de meeste vogelaars zo interessant.

Informatie

Via onze site www.vogelwachtuden.nl onder de rubriek 'trektellen' of via www.trektellen.nl en dan kijken naar 'Brobbelbies Noord'. (naam van onze telpost) en uiteraard op de telpost zelf waar we altijd bereid zijn om uitleg te geven.

John Hermans

Udense Vogelwachters hebben nieuwe bankjes in gebruik genomen

Voortgang 'Megatelling Brobbelbies-Noord'

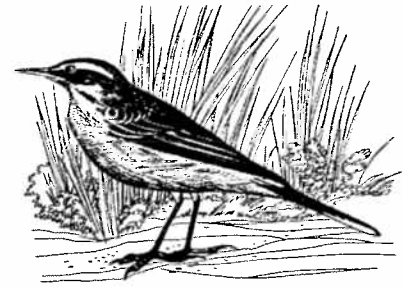
Voortaan is trektelpost Brobbelbies Noord een begrip in Nederland. Vanaf vrijdag 1 augustus 2008 zijn we weer met tellen begonnen. Vorig jaar offerde Toy Janssen om in het kader van ons 25-jarig jubileum een marathontelling te organiseren. Er is een klein comité gevormd, bestaande uit uiteraard Toy, aangevuld met Peter van de Braak, John en Jan-Willem Hermans. Eén van de eerste vereisten was, als we permanent willen tellen overdag gedurende de maanden augustus, september, oktober en november, dat we een schuilgelegenheid moesten hebben. Chris van Lieshout kon dit regelen, zodat we nu de beschikking hebben over een schaftkeet met jawel een mogelijkheid tot schuilen, koffie zetten en zelfs verwarmen door middel van de kachel. De gemeente Landerd heeft samen met Staatsbosbeheer gezorgd voor een iets grotere telplek, waarbij de twee bankjes, aangeboden door de gemeente Landerd bij ons jubileum, voor meer zitmogelijkheid zorgen.

Toy houdt voortreffelijk alle gegevens bij op Internet, zodat we vaak dezelfde avond al kunnen zien wat er op die dag geteld is. Op onze site www.vogelwachtuden.nl onder de button 'Trektellen' is dit terug te vinden. Tevens zorgt Toy voor de bemensing. Diverse leden hebben al menig uurtje geteld. De maand augustus is al goed voor maar liefst 464 uur. Zonder iemand tekort (willen) doen moet toch Wim Gremmen genoemd worden. Wim, inmiddels ook lid geworden van onze club, komende van Oss heeft hij de meeste teluren erop zitten.

Maar ook Toy, Teun, Willy, Jan, John, Leo, Wil en Marc en velen die ik vergeet, verdienen een pluim. Maar liefst meer dan veertig leden hebben zich al één of enkele uren ingezet, dus het moet ons lukken om dit karwei te klaren.

Ook de pers heeft al veel geschreven en uitgezonden, zodat we nu al bezoek krijgen van vogelaars uit het land. We zullen ons blijven melden als er bijzonderheden zijn. Eén zo'n bijzondere zaak was de officiële ingebruikname van de bankjes. Deze onthulling werd op 7 september 2008 uitgevoerd door Jos van der Wijst, wethouder van de Gemeente Landerd. Na de brunchwandeling en onder het genot van een borrel werd ook een bord, geschonken door de Stuurgroep de Maashorst onthuld. Het bord vermeldt onze telpost en geeft informatie over de vogeltrek in het algemeen en de specifieke vogels die we hier kunnen zien tijdens de trek.

En zien doen we veel. Augustus is nou niet bepaald een trekmaand, toch hebben we al 20.200 vogels zien overkomen bestaande uit 85 vogelsoorten. Bijzondere waarnemingen, zoals 93 Wespddieven, 919 Gele Kwikstaarten, 1.128 Gierzwaluwen, 51 Zomertortels, 105 Ooievaars, 37 Bruine Kiekendieven maar ook Lepelaars, Visarenden en Morinelplevieren. Er kunnen uren verstrijken zonder veel waarnemingen, waarbij ineens zomaar uit het niets, lijkt het, een Visarend of Morinelplevier komt opdagen. Zeker de moeite waard. Ben benieuwd hoe het verder gaat, één ding is zeker, het is nu al een succes!

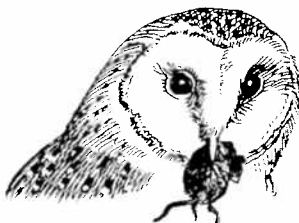

Gele Kwikstaart

Jan-Willem Hermans

Vogelwacht Uden ringt Kerkuilen

De werkgroep Uilen van de Vogelwacht Uden heeft op zaterdag 5 juli jl., samen met ringer Gerard van de Kaa, op verschillende locaties jonge Kerkuilen geringd. In tegenstelling tot West-Brabant kunnen wij spreken van niet tegenvallende broedresultaten. De meeste broedlocaties van vorig jaar zijn ook dit jaar weer bezet. Het aantal jongen ligt wel wat lager ten opzichte van vorig jaar en het aantal dode jongen ligt wat hoger, maar de meeste koppels hebben toch twee tot drie jongen (soms een uitschieter met vijf jongen). Op verschillende plaatsen waren de legsels aan de grote kant, in een enkel geval tien eieren. Maar deze eieren komen lang niet allemaal uit.

Kerkuil

Ook dit jaar hebben we weer een bijzonder geval! In Zeeland heeft dit jaar een Kerkuil gebroed in een torenvalkenkast met als resultaat drie jongen. De drie jongen zijn onder grote belangstelling van de bewoners en campinggasten geringd. Voor vele aanwezigen was dit de eerste ontmoeting met een in het wild levende uil. Op de groepsleden en de ringer, werden dan ook vele vragen afgevuurd die enthousiast werden beantwoord. Gezamenlijk werden er een aantal braakballen uitgeplozen en de inhoud besproken. Het publiek was erg verbaasd over de

hoeveelheid muizen die een kerkuil verwerkt in een broedseizoen. De Kerkuil werd direct bestempeld als een heel nuttig beest: "de natuurlijke bestrijder van ongedierte". De jeugdige aanwezigen hebben even de gelegenheid gehad om de jongen te aaien voordat ze weer terug werden gezet in de voor hen vertrouwde en veilige torenvalkenkast.

John Opdam, coördinator werkgroep Uilen

Vogel onder de loep... 'de Braamsluiper'

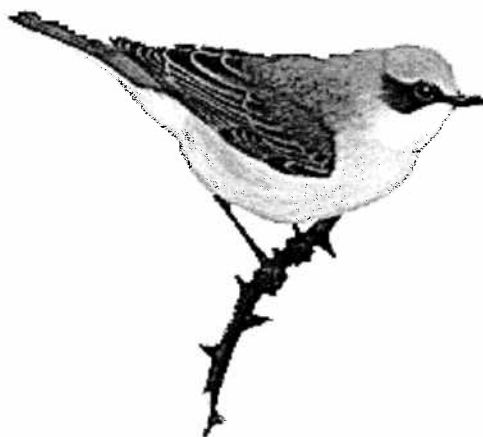
Ditmaal, nu het Bruujssel in het teken van de vogeltrek staat, wil ik uiteraard een trekvogel beschrijven. Nu zijn er daar natuurlijk veel van maar mijn keus is gevallen op een vogeltje dat je vaak kan horen maar veel minder vaak kan zien. We hebben het over de Braamsluiper.

De Braamsluiper is, zoals de naam wellicht al doet vermoeden, een vogel die meestal onopgemerkt blijft. Zo zingt de soort vooral de weken rond Koninginnedag uitgebreid, maar is hij de rest van het jaar bijzonder zwijgzaam. Erg bontgekleurd is de Braamsluiper ook niet, hij heeft wel wat weg van de Grasmus, maar toch heeft de Braamsluiper een bijzonderheid die slechts weinig vogelsoorten hebben, zo'n witte hals als de Braamsluiper. Dat en de uitbundige zang maken de Braamsluiper niet zo moeilijk te herkennen voor wie er een meent te ontwaren in het struikgewas. Let bij een mogelijke Braamsluiper-ontmoeting op of er bomen in de buurt zijn; Braamsluipters verblijven slechts zelden in boomloze gebieden. Ze verschuilen zich het liefst in dichte struiken. De vogel verradt zich eigenlijk alleen door zijn opvallende, ratelende zang, die vanaf een verborgen zangpost wordt voorgedragen.

Het nest van de Braamsluiper wordt gemaakt in een dichte en bij voorkeur stekelige struik, zoals een meidoorn, heggen of coniferen. Deze omgeving gebruikt de Braamsluiper ook om naar voedsel te zoeken; sluipend door het braamstruweel verzamelt deze vogel insecten, rupsen en spinnetjes. Daarvan moet hij er massa's vangen om de altijd hongerige jongen groot te krijgen. Het nest is meestal vrij laag gelegen, tussen de een en twee meter van de grond. Het is een keurig ondiep komvormig geheel dat door beide seksen gebouwd wordt; het is bekleed met haar en dorre blaadjes, vaak voorzien van spinrag. Het mannetje maakt diverse 'speelnesten' of 'oefennesten'. De broedduur van vier tot zes gelegde eitjes is tien dagen die vanaf mei tot begin juli gelegd worden.

De Braamsluiper is een vogel die in Afrika overwintert. Als de eerste Braamsluipters (ergens in april) weer arriveren in ons land dan is het voorjaar begonnen. Dit is ook de beste tijd de vogel te observeren want de struiken zijn dan nog niet allemaal volop in het blad waardoor de vogel minder natuurlijke dekking heeft. Maar gemakkelijk zal het niet zijn. Heb je hem toch in de kijker, dan wordt je verrast door de toch mooie kleuren en accenten van de vogel.

Pedro van den Acker

Braamsluiper

Noot Redactie: Voor het af luisteren van zijn zang, kijk op www.lauwersmeer.com en klik op het item 'geluiden' aan de linkerkant. Zet wel je luidsprekers aan!

Populair wetenschappelijk... 'de Vogeltrek'

September. De dagen korten. De vogeltrek is bijna onopgemerkt weer op gang gekomen. Het is één van de boeiendste verschijnselen in de levende natuur. Over de hele aardbol ondernemen jaarlijks tientallen miljoenen vogels de reis naar verre oorden. Wonderlijk, dat dit verschijnsel al millennia lang op nagenoeg dezelfde wijze en op hetzelfde tijdstip plaats vindt. Een Fries, die honderd jaar voor Christus vanaf zijn terp naar de lucht gluurde, zag net als wij nu, wolken steltloperjes en ganzen voorbij komen.

Door de eeuwen heen hebben mensen zich afgevraagd: waarom doen ze het, hoe doen ze het, waar gaan ze heen. De wonderlijkste verhalen deden de ronde. Een Engelse wetenschapper 'ontdekte' dat veel vogels 's winters naar de maan migreerden. Zwaluwen zouden zich ingraven in de modder en weer andere vogels veranderen in vissen. Wij weten nu beter. Een aantal vragen kunnen we inmiddels vrij aardig beantwoorden. Maar de vraag, 'hoe flikken ze het eigenlijk' blijft een mysterie. En dát maakt de vogeltrek nou juist zo boeiend.

Vogelwacht Uden organiseert vanwege het 25-jarig bestaan een Mega Vogeltelling op 'Telpost Brobbelbies' midden in de Maashorst. Vanaf 1 augustus tot 1 december worden op onze site alle langskomende soorten vermeld. Klik daarvoor op 'Trektellen'. Onder vogeltrek verstaan we het wegtrekken van bepaalde vogelsoorten uit het broedgebied naar hun winterkwartier of andersom. Dat klinkt eenvoudig, maar de praktijk is toch net iets ingewikkelder. Voor een goed begrip van het verschijnsel vogeltrek moeten we een aantal groepen onderscheiden.

Zomervogels

Dat zijn soorten zoals Zwarte Roodstaart, Fitis, Boompieper en vele andere kleine zangers die in Nederland broeden en in het najaar naar het zuiden trekken. Het tijdstip van vertrek kan nogal verschillen. Gierzwaluwen en wielewalen bijvoorbeeld vertrekken al begin augustus naar tropisch Afrika. Andere zangers zoals Tjiftjaf en Boompieper blijven hangen tot de tweede helft van september. Ook roofvogels, zoals Wespandief en Grauwe Kiek, zijn zomervogels en trekken helemaal naar Afrika.

Wintervogels

Zijn noordelijke soorten die de kou ontvluchten en de winter in Nederland doorbrengen. Ze zijn veelal afkomstig uit Scandinavië en de Russische taiga. Veel eenden en ganzen bijvoorbeeld zijn echte wintervogels en arriveren omstreeks oktober/november. Vooral in onze waterrijke gebieden vinden vogels zoals Smient en Brandgans voldoende rust en voedsel en blijven dus hier. In de Maashorst verschijnen in het najaar plotseling soorten als Kramsvogel, Koperwiek, Klapekster en Blauwe Kiekendief. Ook veel noordelijke buizerds krijgen hier gedurende de wintermaanden een tijdelijke verblijfsvergunning. Soorten als Kruisbek en Pestvogel overwinteren normaal niet ver van hun broedgebied in noordelijke streken. Door voedselgebrek gedwongen trekken ze in bepaalde jaren massaal naar het zuiden en zien we ze ook bij ons. We spreken dan van 'invasievogels'.

Pestvogel

Doortrekkers

Zijn vogels die Nederland alleen maar passeren op hun trek naar het zuiden. Een bekend voorbeeld hiervan is de Kraanvogel. Grote aantallen vliegen van hun broedgebied meestal linea recta naar 'Lac du Der' in Noord Frankrijk.

Let op! Bij stevige oostenwind verschuift hun trekbaan net over Oost en Zuid-Nederland en zien we ze ook in Uden. Bij het horen van hun melancholisch getrompetter gaat menig vogelaar helemaal uit zijn dak.

In de Maashorst spotten we in het najaar soorten als Tapuit, Paap, Beflijster, Regenwulp en Goudplevier. Maar ook zeldzame soorten als Velduil, Morinelplevier, Strandleeuwerik, Duinpieper, Zwarte Ooievaar, Lepelaar, Visarend en Zeearend kun je, als je geluk en geduld hebt, in of boven de Maashorst waarnemen. De meeste steltlopers trekken langs de kust en gebruiken de rust en de ruimte van onze delta om bij te tanken. Vele duizenden kemphanen verzamelen zich jaarlijks in de polders rond Workum. Tienduizenden rosse grutto's en kanoeten foerageren op de Wadden. Ze gebruiken ons land als een tijdelijk tussenstation om op te vetten voor hun lange reis naar het warme zuiden.

Standvogels

Trekken niet of nauwelijks. Ze zijn het hele jaar zo'n beetje in hun broedgebied te vinden. Het aantal standvogels is niet zo groot. Het zijn vaak alleseters of insecteneters die 's winters geruisloos overschakelen op zaden. Denk maar eens aan de Koolmees en Pimpelmees. Hardnekkige insecteneters zoals de Boomkruiper krijgen het 's winters heel wat moeilijker. Bij strenge winters vriezen ze massaal dood. Eenzelfde lot is de IJsvogel beschoren die alleen maar verse vis lust. Als het laatste wak is dichtgevroren is zijn lot bezegeld. Andere voorbeelden van standvogels zijn Winterkoning, Zwarte Kraai, Ekster, Boomklever en Huismus. Maar let op! Standvogels zijn soorten die je het hele jaar door kunt tegenkomen. Maar, vogels die je het hele jaar tegenkomt, hoeven niet allemaal standvogels te zijn! Merels kun je bij ons het hele jaar zien. Maar, een deel van de merels die je hier 's winters ziet komt uit noordelijke landen zoals Scandinavië. Ze komen hier uitsluitend om de winter door te brengen. Een deel van 'onze' merels trekt op hun beurt naar Zuidwest-Europa en Engeland. Ook roodborsten zie je het hele jaar. Maar 'onze' roodborsten trekken zuidelijker terwijl het goed mogelijk is dat een Zweedse Roodborst in onze tuinen zingt. Veel mezensoorten zoals Koolmees, Pimpelmees, Staartmees zijn bij ons standvogel. Maar in het najaar krijgen ze gezelschap van veel noordelijke soortgenoten, trekvogels dus. Je ziet en hoort ze vaak in grote gemengde groepen foerageren. Niet alle vogels trekken weg. Kieviten bijvoorbeeld groeperen zich wel maar blijven in onze gematigde streken. Ze verplaatsen zich steeds naar geschikte voedselgebieden of trekken voor de vorstgrens uit. Niet alle vogels vliegen helemaal naar tropisch Afrika. Voor wat betreft de afstand die ze afleggen kun je trekvogels globaal in twee groepen verdelen:

Korteafstandstrekkingen

Dat zijn de soorten die binnen Europa blijven. Het moment van vertrek wordt vooral bepaald door het weer. Ze kunnen soms maanden wachten op een doorslaggevend vertreksignaal. Bij een plotselinge temperatuursdaling gaan ze massaal op de wieken richting zuiden. Alleseters zoals kraaien, meeuwen, vinken, en gorzen zijn bijna altijd standvogels of korteafstandstrekkingen. Zaadeters trekken in het algemeen wat later en minder ver weg omdat zaden veel langer beschikbaar blijven dan insecten. Voor lijsters en spreeuwen zijn tot diep in het najaar talloze bessen beschikbaar. Ook grazende watervogels zoals Smient en zwanen trekken over korte afstanden.

Langeafstandstrekkingen

Dat zijn de soorten die in Afrika overwinteren, ten zuiden van de Sahara. Het moment van vertrek wordt bepaald door de daglengte. Het zijn meest insecteneters. Om zo ver te kunnen trekken moeten deze vogels grote vetreserves opbouwen. Ze vertrekken vaak al als het nog mooi weer is en er nog volop voedsel te vinden is. Vogels bezitten een interne klok en weten letterlijk en figuurlijk precies hoe laat het is.

De drang om te vertrekken wordt bij deze groep voornamelijk bepaald door de hoeveelheid licht. Die interne klok is bij ieder soort weer anders ingesteld. Zomertortel en Wielewaal vertrekken eind juli al weer. De laatste insectenetters pas eind september. Steltlopers uit de Russische taiga en Scandinavië trekken eveneens over zeer grote afstanden. Kanoeten en Rosse Grutto's bijvoorbeeld hebben op de lange weg naar de West-Afrikaanse kust gebieden nodig om bij te tanken. Dat zogenaamde opvetten doen ze onder andere in de Waddenzee.

Over langeafstandstrekkingers gesproken. In het tijdschrift 'Vogels' las ik een artikel over de Rosse Grutto. Een gezenderde Rosse Grutto legde in negen dagen tijd een non-stop vlucht van 11.500 kilometer af! De vogel vloog negen dagen, dus 216 uur op een hoogte van twee kilometer met een snelheid van gemiddeld drieënvijftig kilometer per uur. Ik kan me nog wel voorstellen dat zo'n vogel enorm kan interen op zijn vetreserves en het zo lang zonder voedsel kan stellen. Ik vroeg me alleen af: "Hoe kan een vogel zó lang, negen dagen zonder drinken, terwijl hij zo'n prestatie moet leveren". Een mens is in die tijd al dood en begraven. Ik stuurde daarom een E-mail naar het NIOZ en legde deze vraag voor aan de wadvogelkenner bij uitstek, de heer Theunis Piersma. Ik ontving het volgende antwoord:

"Geachte heer Bergsma, Ja, vogels die zo lang vliegen, teren enorm in op hun vetvoorraad. Maar ondanks dat, lijkt dat elfduizend kilometer tot de mogelijkheden behoort. Ze maken geen gebruik van de straalstromen, wel van windeffecten op lagere hoogte. Vogels lijken niet te hoeven drinken tijdens zo'n lange vlucht. Dat laten we zien aan de hand van Rosse Grutto's die van West-Afrika naar Nederland trekken en hier niet uitgedroogd aankomen. Met een model rekenen we uit dat ze uitdroging kunnen voorkomen door hoog te gaan vliegen. (zie artikel uit Condor).

Met de beste groeten, Theunis Piersma."

Ik las in 'Condor' een wetenschappelijk artikel over bloedproeven bij deze vogels en over indikken van bloed gedurende de lange reis enzovoort. Je kunt het weten. Maar snappen? Het blijft onbegrijpelijk!

Dag- en nachttrek

Kwikstaarten, piepers en vinken vliegen alleen overdag. Maar 's nachts trekken ook veel vogels zoals bijvoorbeeld koperwieken, kramsvogels en zanglijsters. Je kunt ze 's avonds horen wanneer ze overtrekken. Ook eenden, zwanen, ganzen, en steltlopers vliegen zowel 's nachts als overdag. Kleine insectenetende vogels zoals Roodborst, Grasmus en Zwartkop vliegen hoofdzakelijk 's nachts zodat ze overdag genoeg voedsel kunnen verzamelen. Veel soorten zoals vinken en graspiepers hebben een voorkeur voor het begin van de ochtend. Zwaluwen en gierzwaluwen trekken de hele dag. Vogels die van de thermiek gebruik maken, zoals Buizerd, Wespendif en Ooievaar, hebben zon nodig en vliegen daarom alleen overdag. Hun trek komt laat in de ochtend pas echt op gang, als de omgeving voldoende is opgewarmd

Als je dit leest wordt er op onze telpost De Brobbelbies al weken volop geteld. Trektellen is een heel aparte bezigheid. Je moet over goede ogen en oren beschikken. Verrekijker en/of telescoop zijn onmisbare attributen en je moet veel geduld hebben. Je moet vooral goed vliegwijze, vliegbeelden en contactgeluidjes (piepjes) thuis kunnen brengen. Verder moet je tegen de kou kunnen (warme kleren aantrekken) en tegen slappe klets bestand zijn (droge onderbroek meenemen). Mocht je niet meetellen, klik dan zo nu en dan eens 'Trektellen' aan op onze site. Je zult er versteld van staan wat daar zoal langs komt.

Telpost Brobbelbies-Noord

Joop Bergsma

Interne(s)t

Voor u gelezen op het Internet, interessante sites die een bezoek waard zijn. Deze keer staat deze rubriek geheel in het teken van de vogeltrek.

Uiteraard beginnen we met www.trektellen.nl. De site waarop alle trekvogeltellingen van Nederland genoteerd worden. Ook onze tellingen worden hier verzameld, zelfs hebben we een directe link op onze site om de telgegevens van ons gebied te bekijken.

Vogels trekken niet graag over zee. Boven zee is geen opstijgende lucht, waardoor zweven niet mogelijk is. Voor de meeste landvogels is boven zee niets eetbaars. Een landing op het water leidt meestal dan ook tot sterven, vandaar dat vogels proberen de zee over te steken waar deze op zijn smalst is. Eén van deze punten is Falsterbo, een landpunt in Zuid-Zweden. Hier wordt enorm veel geteld, waarbij ook vele vogelaars van heinde en verre komen om de vogeltrek te aanschouwen. Ook wij gaan met onze club eind september hier naar toe. Van dag tot dag is op www.skof.se te zien wat er zoal overkomt. We hebben op onze telpost nu al vaak meegemaakt als er op een dag veel vogels van een bepaalde soort overkomen, bijvoorbeeld Buizerds, wij twee tot drie dagen later ook veel Buizerds zien. Dit zijn vogels van Scandinavië die nog verder zuidwaarts gaan. Ontdek het zelf! Veel steltlopers vliegen non-stop zo'n 4.000 kilometer met een snelheid van 60 tot 80 kilometer per uur. Op een half pakje boter van hier naar Afrika. Dit en nog veel meer informatie is te vinden op de site van Vogelbescherming. Kijk hiervoor op: www.vogelbescherming.nl.

Op de site www.grauwekiekendief.nl zijn de trekverrichtingen te bekijken van onder andere 'Marion' en 'Beatriz', twee gezenderde vrouwtjes Grauwe Kiekendieven. Inmiddels zijn er al veel meer Grauwe Kiekendieven gevolgd met deze zenders. Enorm veel gegevens heeft dit al opgeleverd en veel verhalen, helaas ook trieste. Lees het zelf op deze leuke site.

Op www.storchenhof-loburg.de is Ooievaar 'Annemarie' te volgen. Op 5 augustus is ze naar Polen gevlogen en op 8 augustus is ze al 1.000 kilometer verder in Noord-Roemenië gesignaleerd. Waar zou ze nu zijn? Wie wil weten waar onder andere Zeearenden en Keizerarenden naar toe trekken moet afstemmen op www.raptor-research.de. Een compleet overzicht van het trekpatroon van veel verschillende arenden. Site www.roydennis.org is de site waarop je enkele Schotse gezenderde vogels kunt volgen. Visarend, Steenarend, Wespendif en Bruine Kiekendief zijn hier te volgen. Zeer actueel! Visarend 'Beatrice' is op 10 augustus vertrokken. Op 21 augustus was ze al in Frankrijk in La Haye Malherbe. Met duidelijke kaarten wordt aangegeven hoe de trekroute verloopt. Hopelijk haalt ze Afrika. Houd het in de gaten.

Keizerarend

Nog meer Schots Visarendennieuws is te vinden op www.ospreys.org.uk. Prachtige plaatjes van vooral broedende Visarenden. De trekgegevens dateren echter van 1999, 2000 en 2001.

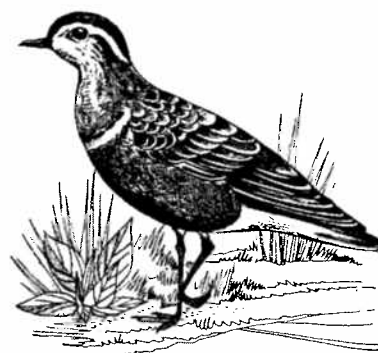
Op www.natuurkalender.nl is ook veel te lezen over de vogeltrek. Onder het kopje 'ganzen' is veel te zien over de trekroute van ganzen. Ook op www.geeze.nl en www.blesgans.de is hier veel over te lezen. Kortom volop plezier te beleven en van de ene site rol je in de andere.

Wanneer jullie leuke vogelsites zien geef dit dan aan mij door, e-mail: jwhermans@orange.nl.

Jan-Willem Hermans

Bijzondere Waarnemingen

Hierbij weer een opsomming van de bijzondere waarnemingen van eind mei 2008 tot en met eind augustus 2008. Bij de ontwikkeling van de Maashorst zijn er doelsoorten bepaald, soorten die er in de toekomst kunnen gaan broeden. De Grauwe Klauwier is één van deze doelsoorten. Een mannetje Klauwier is in juni prachtig gezien, maar helaas was deze na twee dagen weer verdwenen. Nu nog afwachten tot deze langer zal blijven. Dankzij de voltijs bezetting van de telpost missen we nu weinig overtrekkende vogels. Daardoor worden er al vele bijzonderheden ontdekt, van ooievaars, duinpiepers, visarenden tot zelfs morinelplevieren. Deze laatste hebben enkele uren op een aardappelakker gezeten.

Morinelplevier

Wil je op de hoogte blijven kijk regelmatig op onze website; www.vogelwachtuden.nl

Peter van de Braak (Inventarisatiewerkgroep), telefoon: 0413-253586.
E-mail: petervandebraak@hetnet.nl

Datum:	Aant:	Soort:	Locatie:	Waarnemer:
25-5-2008	1	Zwarte Ooievaar	Goorse Bossen	John Opdam
29-5-2008	1	Roodpootvalk	Maashorst	Gerard van Aalst
31-5-2008	1	Hybr. Tjiftjaf x Fitis	Veghel	Leo Ballering
01-6-2008	1	Grauwe Klauwier	Maashorst	Jan Verhoeven
02-6-2008	1	Zwarte Ooievaar	Maashorst	Carel van der Sanden
11-6-2008	2	Wielewaal	Schaijkse Heide zuidwest	Peter van de Braak
15-6-2008	1	Vuurgoudhaan	Maashorst - 3 Vennen	Rob / Henny Gorissen
26-6-2008	1	Wielewaal	Bedafse Bergen	Teun van Kessel
28-6-2008	4	Appelvink	Uden, Melle	Toy Janssen
29-6-2008	7	Geoorde Fuut	Hemelrijk	Peter van de Braak
29-7-2008	1	Dwergmeeuw	Uden - Hoogstraat	Teun van Kessel
01-8-2008	1	Rode Wouw	Telpost Brobbelbies Noord	Toy Janssen
06-8-2008		IJsvogel	Zeeland - Melkpad	Jos van der Wijst
10-8-2008	2	Bosruiter	Telpost Brobbelbies Noord	Toy Janssen
12-8-2008	1	Morinelplevier	Telpost Brobbelbies Noord	Ron van Rossum
14-8-2008	1	Grauwe Kiekendief	Telpost Brobbelbies Noord	Carel van der Sanden
14-8-2008	68	Ooievaar	Telpost Brobbelbies Zuid	Gerard van Aalst
17-8-2008	2	Duinpieper	Telpost Brobbelbies Noord	Teun van Kessel
17-8-2008	1	Groenpootruiter	Telpost Brobbelbies Zuid	Henk van den Acker
17-8-2008	5	Visarend	Telpost Brobbelbies Noord	Toy Janssen
17-8-2008	1	Zwarte Wouw	Telpost Brobbelbies Noord	Carel van der Sanden
21-8-2008	1	Blauwe Kiekendief	Maashorst-Begrazingsgebied	Joop Bergsma
21-8-2008	1	Kluut	A50 - Afslag Uden Zuid	Peter van de Braak
22-8-2008	3	Morinelplevier	Telpost Brobbelbies Noord	Toy Janssen
23-8-2008	5	Lepelaar	Telpost Brobbelbies Noord	Mark de Vries

Bijzondere waarnemingen nader toegelicht...

Op de telpost zien we, sinds de start op 1 augustus jl., veel voorbij komen en ook zeldzaamheden. Hierbij een drietal soorten vogels die we nader belichten.

Visarend

Steeds weer een spectaculair gezicht om deze vogels te mogen waarnemen. Zowel mannetje als vrouwtje hebben een witte kop met een kleine kuif en donkere oogstreep. De borst is donker gespikkeld. Bij jonge dieren zijn de veren van de bovenzijde lichter gerand. In de vlucht zijn de vleugels bij het polsgewricht scherp gebogen. De vogels broeden (nog) niet in Nederland. De belangrijkste Europese broedgebieden zijn in Noord- en Noordoost Europa. Ook in Schotland broeden een aantal Visarenden. De vogels vertrekken in het najaar naar tropisch Afrika. De piek van de najaarstrek is half september, dus dat belooft nog wat. We hebben nu al enkele vogels zien doorkomen. De jonge exemplaren gaan iets later dan de volwassenen. Gemiddeld gaan er 700 tot 1.400 vogels over Nederland. De vogels maken graag gebruik van thermiek, maar als het moet kunnen ze ook op eigen kracht ver komen, al zijn dan de weersomstandigheden niet altijd ideaal.

Duinpieper

Iets groter dan de Boompieper. Komt licht over, de roomkleurige onderzijde is vrijwel ongevekt. De bovenzijde is zandkleurig, waardoor deze vogel soms moeilijk te zien is als deze in het veld zit. Opvallende wenkbrauwstreep en geelachtige poten. Door de slankheid en relatief lange staart kan deze vogel aangezien worden voor een forse Kwikstaart. De roep doet denken aan die van een Huismus. De jonge exemplaren hebben wel een geschubde borst. Bovenzijde is ook meer geschubd dan bij oudere vogels. De vogel broedt op terreinen met droge hellingen en spaarzame begroeiing, duingebieden en zandige heidegebieden. In Nederland is de Duinpieper helaas bijna geen broedvogel meer. In Denemarken en Zuid-Zweden zijn nog enkele gebieden waar deze soort broedt, verder komt deze voor in Oost- en Zuid-Europa. De vogels overwinteren ten zuiden van de Sahara. Begin augustus kunnen we de eerste trekkers al tegenkomen, dit duurt tot eind september, waarbij de piek van doortrek ligt op eind augustus, begin september. Er komen zo'n 5.000 exemplaren jaarlijks door, waarbij een groot aantal in het oosten van Nederland te zien zijn.

Morinelplevier

In zomerkleed heeft de Morinelplevier een roodoranje buik met een duidelijk witte streep daarboven. Het vrouwtje is mooier van kleur dan het mannetje, het waarom hiervan wordt direct verteld. In het najaar verdwijnt het prachtkleed bij vrouwtje en mannetje en wordt het kleed egaler wit. Morinelplevieren broeden in de bergen van Schotland en in de Arctische gebieden in het noorden van Europa. De tijd om hier jongen groot te brengen is gering, de zomer begint laat en de sneeuw valt alweer vroeg. In korte tijd dient er daarom voor nakomelingen gezorgd te worden. In de winter verblijven de 'Morinellen' in Noord-Afrika. Het vrouwtje broedt niet zelf, dit laat ze aan het mannetje over, waardoor per vrouwtje wel drie tot vier legsels groot gebracht kunnen worden. De mannetjes hebben daardoor het beschutte kleed en niet het pronkkleed. Er worden overigens meer mannetjes geboren dan vrouwtjes. Recentelijk is zelfs ontdekt dat enkele vrouwtjes eerst in Schotland paren en mannetjes op eitjes zetten en dan doervliegen naar het noorden (bijvoorbeeld Noorwegen) om ook hier enkele mannetjes te voorzien van kroost. Hierdoor wordt de kans op een slecht broedseizoen door slecht weer gespreid en daardoor is er meer kans op nakomelingen. Er zijn niet veel meldingen van doortrekkende Morinellen in Nederland, des te opmerkelijker zijn dus onze twee waarnemingen van deze vogels over en in de buurt van de telpost. Toy Janssen heeft prachtige foto's op onze site staan.

Jan-Willem Hermans

Twée jaar Stadvogel Telling ‘MUS’ in Veghel-Centrum

Vraag je je weleens af hoeveel soorten vogels er bij jou in de wijk te vinden zijn? Veel vogelaars maken tuinlijstjes of regiolijsjes maar in stad of dorp wordt weinig systematisch geteld. In de lente van 2008 is er voor het tweede jaar in Veghel een MUS (Meetnet Urbane Soorten) stadsvogeltelling gehouden. Op initiatief van het SOVON Vogelonderzoek Nederland is er in 2007 begonnen met het tellen van vogels in stedelijk gebied omdat de kennis over verspreiding, aantalontwikkelingen en dichtheden per stadstype en regio's niet of nauwelijks aanwezig was en 16% van Nederland momenteel uit stedelijk gebied bestaat en die oppervlakte zal in de toekomst alleen maar toenemen. Per postcodegebied worden door de computer twaalf telpunten aangedragen en drie keer per voorjaar moeten op elk punt in exact vijf minuten alle vogels geteld worden die er te zien of te horen zijn. De vogels moeten wel ‘gebruik maken van het gebied’, hoog overtrekkende Regenwulpen mogen dus niet geteld worden.

Roek

In Veghel werd in 2008 vijf van de zeven postcodegebieden geteld, alleen Eerde en Veghel-Zuid blijven barre gebieden. Met een groepje van vijf vogelaars (Arend Vermaat, Peter Vlamings, Wolter Brongers, Thijs Fijen en ondergetekende) telden we de gebieden van het Centrum en van de Bunders. Zo'n grote groep is wel handig want er is altijd iemand afwezig. Voor het centrum van Veghel volgen hieronder de resultaten. Het is misschien wel handig om te weten dat er in de Kloostertuin in het midden van dit gebied een Kauwenslaapplaats en een Roekenkolonie ligt.

- Op 13 april telden we 461 vogels verdeeld over dertig soorten. De top drie bestond uit Roek (78), Kauw (63) en Merel (44) en het meest aanwezig waren Merel (aanwezig op 92% van de telpunten), Houtduif (83%) en Koolmees (83%). Het hoogste aantal soorten op één telpunt was 16 en het hoogst waargenomen aantal vogels op één telpunt was 83. Bijzonderheden tijdens deze telling waren Groene Spechten op vijf van de twaalf punten, twee Sperwers in de Kloostertuin, een vroeg fluitende Zwartkop en een Aalscholver en Staartmees als nieuwe soorten.
- Op 31 mei telden we weer dertig soorten maar dit keer verdeeld over 433 vogels. De top drie bestond uit Kauw (70), Houtduif (56) en Merel/Spreeuw (40). Het meest aanwezig waren Zwarte Kraai (aanwezig op 100% van de telpunten), Houtduif en Kauw (92%). Het hoogste aantal soorten op één telpunt was 17 (op drie telpunten) en het hoogst waargenomen aantal vogels op één telpunt was 46. Bijzonderheden tijdens deze telling waren twee Scholeksters op de sportvelden en de afwezigheid van zwartkoppen en tuinfluiters terwijl andere zangvogels nog wel goed van zich lieten horen.
- Tijdens de avondtelling op 30 juni telden we 553 vogels verdeeld over 24 soorten. De top drie bestond uit Kauw (222, vlakbij de slaapplaats), Gierzwaluw (164) en Houtduif (38). Het meest aanwezig waren Gierzwaluw (aanwezig op 100% van de telpunten), Houtduif en Merel (83%). Het hoogste aantal soorten op één telpunt was 11 en het hoogst waargenomen aantal vogels op één telpunt was 160. Tijdens deze telling scoorden we maar liefst drie nieuwe soorten: een IJsvogel midden in het centrum, Kokmeeuwen (de meeste op weg naar de slaapplaats bij de Zuid-Willemsvaart werden overigens niet geteld) en een Kleine Mantelmeeuw. Een andere potentieel nieuwe soort, de Kievit, werd niet opgeschreven omdat de groep van zeven te hoog overtrok.

Als we alle tellingen van 2008 op een hoop gooien dan hebben we in totaal 1.447 vogels geteld verdeeld over 38 soorten met vijf nieuwe soorten (zie boven). Aan de ander kant hebben we ook twee soorten gemist dit jaar: de Soepeend en de Witte Kwikstaart. De top drie bestond uit Kauw (355), Gierzwaluw (176) en Houtduif (135) en het meest aanwezig waren: Houtduif (aanwezig op 86% van de telpunten), Merel (86%) en Kauw (75%). Het telpunt waar gemiddeld de meeste soorten werden waargenomen (13,3 soorten) lag aan de rand van het centrum bij de sportvelden van het Willem Alexander sportpark. Het telpunt met het hoogste aantal vogels (287) daarentegen lag midden in het centrum bij de Muziekschool vlakbij de roekenkolonie en waar ook de kauwenslaapplaats is.

Omdat dit het tweede jaar was dat we dit gebied telden, beginnen we nu al een aardig inzicht te krijgen wat voor vogels er in het Centrum van Veghel voorkomen. Ook ga je anders door het dorp fietsen. Op plaatsen waar je bijvoorbeeld het IJsvogeltje zag of waar je een paartje Boomkruipers onder een dakrand zag verdwijnen, kijk je toch telkens weer even of je ze weer ziet of hoort. Het tegenovergestelde is ook waar, als je ineens ergens een Gaai tegenkomt die je daar niet op tellingen gezien hebt is er bij de volgende telling de spanning of deze er nu wel zit. Dat merkte ik ook in gesprekken met de medetellers: “wist je dat daar nu Kleine Karekieten zitten, jammer dat we daar geen telpunt hebben!” of “nou, hij zat er nog hoor, volgens mij broedt’ hij onder de dakgoot van dat huis.” Over de laatste twee jaar hebben we in totaal 3.006 vogels geteld verdeeld over 41 soorten. Zoveel soorten zou ik van te voren niet hebben durven voorspellen. Daarentegen ontbraken er ook nog wat soorten waarvan je wel zou verwachten dat je ze zou tegenkomen (zoals Waterhoen, Meerkoet, Ringmus en Zilvermeeuw). De top drie bestaat uit Kauw (767), Zwarte Kraai (409) en Gierzwaluw (265) en het meest aanwezig waren: Houtduif (aanwezig op 86% van de telpunten), Merel (85%) en Kauw (75%). Het telpunt met gemiddeld het hoogste aantal soorten (12,2) ligt aan de rand van de bebouwde kom en het telpunt met het hoogste aantal vogels op de weg naar de slaapplaats van de Kauwen en Roeken. Als soortgroepen valt het vooral op dat de kraaiachtigen (Kauw, Roek, Zwarte Kraai en Ekster) en duiven (Houtduif, Stadsduif en Turkse Tortel) het merendeel van de getelde vogels uitmaakt (49,6 % en 16,2%) maar de lijsterachtigen (Merel en Zanglijster) en mezen (Kool-, Pimpel- en Staartmees) veel minder (7,9%, 3,4% en 0,1%) In dit gebied, met weinig telpunten bij het water, komen de watervogels (als Soep- en Wilde Eend, Waterhoen en Meerkoet) maar tot 0,8%. Aan de andere kant is de kans dat je een lijsterachtige tegenkomt in het Centrum van Veghel wel het grootst: 57%, gevolgd door kraaiachtigen (51%), duiven (45%), mezen (28%) en watervogels (3,5%).

Kauw

Hoe representatief zijn nou deze 41 soorten in het centrum voor de hele gemeente Veghel? Ook in twee andere postcodegebieden van de gemeente zijn stadsvogeltellingen gedaan; in de nieuwbouwwijk de Bunders en in het, in het buitengebied gelegen, dorpje Zijtaart (geteld door Ton en Karin Hermans, Theo Peters, Tiny van den Elsen en Ad van Wanrooy). Naast de eerder genoemde 41 soorten zijn er dit jaar in de Bunders ook nog Keep, Kievit, Kleine Karekiet, Nijlgans en Tuinfluiter gevonden en in Zijtaart tevens nog de Bonte Vliegenvanger, Bosrietzanger, Patrijs, Torenavalk, Ringmus, Waterhoen en Zwarte Roodstaart. Daarmee komt het totaal voor de gemeente Veghel dus op 53 soorten waarvan ongeveer driekwart in het centrum aanwezig is. Naast het feit dat het een landelijk project is en er dus elk jaar een landelijke rapportage van komt en onze resultaten dus ook in bredere zin gebruikt worden om de vogelstand in Nederland te meten, vind ik deze stadsvogeltellingen een zeer aangename, sociale bezigheid die je kijk op de dagelijkse vogelwereld in je eigen de buurt behoorlijk aanscherpt!

Overzicht van twee jaar stadvogels tellen in het centrum van Veghel

Nr.:	Soort:	Totaal:	Gemiddelde aanwezigheid (%):
1	Kauw	767	75
2	Zwarte kraai	409	69
3	Gierzwaluw	265	49
4	Houtduif	253	86
5	Roek	225	47
6	Merel	208	85
7	Stadsduif	121	36
8	Turkse tortel	83	44
9	Ekster	72	54
10	Koolmees	66	58
11	Spreeuw	63	25
12	Winterkoning	55	54
13	Roodborst	46	39
14	Vink	43	40
15	Tjiftjaf	39	40
16	Pimpelmees	35	26
17	Holenduif	31	15
18	Heggenmus	29	28
19	Zanglijster	28	29
20	Huismus	26	17
21	Fazant	20	14
22	Gaai	14	11
23	Scholekster	13	10
24	Soepeend	13	6
25	Boomkruiper	12	17
26	Groene Specht	11	14
27	Wilde Eend	10	8
28	Groenling	9	8
29	Blauwe Reiger	8	6
30	Kokmeeuw	7	7
31	Fitis	5	7
32	Sperwer	4	4
33	Zwartkop	4	4
34	Boerenwaluw	2	1
35	Grote Bonte Specht	2	3
36	Koekoek	2	3
37	Staartmees	2	1
38	Aalscholver	1	1
39	IJsvogel	1	1
40	Kleine Mantelmeeuw	1	1
41	Witte Kwikstaart	1	1

Leo Ballering

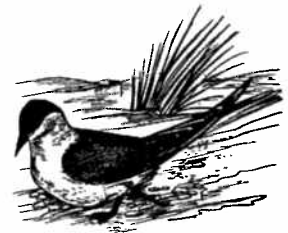
Wetenswaardigheden...

Wist u dat

- Steltlopers non-stop 4.000 kilometer afleggen met een snelheid van 60 tot 80 kilometer per uur, op een half pakje boter van hier naar Afrika;
- Ooievaars halen afstanden van 7.000 kilometer, grutto's 4.000 tot 5.000 kilometer en kwartelkoning 4.000 tot 10.000 kilometer;
- Bij Gibraltar kunnen in het najaar wel 200.000 roofvogels passeren;
- De oudste Noordse Stern is zesentwintig jaar geworden (voor zover bekend). Die heeft in zijn leven meer dan een miljoen kilometers gevlogen! (wereldrecord);
- Indische ganzen die de Himalaya moeten oversteken bereiken hoogten van 9.000 meter.

Wereldrecord

Kampioen langeafstandsvlieger, de Noordse Stern, legt om te broeden 18.000 kilometer af vanaf de zeeën rond de Noordpool naar de Zuidpool. Datzelfde jaar vliegt hij in omgekeerde richting. Op die manier legt hij jaarlijks afstanden af van tussen de 30.000 en 40.000 kilometer. Van deze vogel kun je zeggen, dat hij eigenlijk niets anders doet dan reizen en tussendoor nog even een nest jongen grootbrengen. Noordse Sterns die op ons waddeneiland Griend broeden hebben geluk. Zij hoeven iets minder ver te vliegen.

Noordse Stern

Hoogvliegers

Wilde zwanen zijn op een hoogte van 8.000 meter gesignaleerd, Wilde Eend (6.400 meter), Rosse Grutto (6.000 meter), ooievaar (4.800 meter), Kievit (3.900 meter) en Gierzwaluw (2.000 meter).

Hoe presteren ze het?

Hoe presteren vogeltjes van nog geen tien gram het om duizenden kilometers af te leggen? Zo'n inspannende trek vergt een goede voorbereiding en drastische maatregelen.

Lichamelijke veranderingen

Vogels ondergaan voordat ze aan de halfjaarlijkse vogeltrek beginnen onwaarschijnlijke lichamelijke veranderingen. Om een grote afstand te kunnen afleggen (zonder te eten!) moet er in het vogellichaam energie worden opgeslagen. Opvetten heet dat. Vogels slaan extra vet op en kunnen wel tweemaal zo zwaar worden. Het extra vet dient als brandstof. Vet levert per gram de meeste energie. Om voor de trek een energievoorraad aan te leggen wordt het spijsverteringskanaal (maag, darmen, lever en nieren) vergroot. Van de Kanoetstrandloper is bekend dat de lever kort voor de trek drie keer zo groot is als normaal. Alles wat tijdens het opvetten niet nodig is, zoals geslachtsorganen, borstspieren en hart, wordt tot een minimumomvang gereduceerd.

Nu nog vliegen...

Een vet lijf met dikke darmen, een uitpuilende maag en een opgezette lever vliegt niet prettig. Er vindt een tweede metamorfose plaats. Maag, darm en lever zijn eigenlijk 'niet meer nodig'. Het vet dat ze geproduceerd hebben is inmiddels opgeslagen. De organen krimpen weer naar hun oorspronkelijke omvang en vaak zelfs naar iets kleiner. Om te vliegen heb je sterke spieren nodig. De borstspier als een van de belangrijkste spieren ontwikkelt zich sterk.

Oversteek van de Sahara

Kleine vogels halen de overtocht van de Sahara niet in één keer. Hun vetverbranding is niet zo efficiënt als die van grotere vogels. Per uur verbruiken ze ongeveer een half procent van hun lichaamsgewicht. Een Grasmus bijvoorbeeld kan zonder onderbreking ongeveer vierhonderd kilometer (35 tot 40 kilometer per uur) afleggen, maar moet dan weer opvetten. Hoe moet dat als hij de 1.500 kilometer brede Sahara over moet steken? De grasmussen en andere kleinere Sahara-overstekers, vetten aan de rand van de woestijn extra op en laten alle niet noodzakelijke organen nóg kleiner worden. Maag en darm schrompelen tot miniformaat en het immuunsysteem wordt nagenoeg stilgezet.

Uit: Vogelbescherming, Vogeltrek

Jacht op grutto in Frankrijk gestopt

Goed nieuws uit Frankrijk! Op 26 juli ondertekenden in Frankrijk natuurbeschermers en jagers een historisch akkoord om de jacht op watervogels waaronder de grutto te beperken. Op 2 augustus bekrachtigde de Franse overheid het akkoord via een decreet. De belangrijkste overeenkomst is dat er vijf jaar lang niet op grutto, wulp en eidereend gejaagd kan worden. Veelbelovend nieuws uit een land waar onderhandelingen tussen jagers en vogelbeschermers moeizaam verlopen. Al geruime tijd probeerde BirdLife International, met veel steun van Nederland, Frankrijk te overtuigen van de noodzaak om niet langer op grutto's te jagen. De aantallen lopen hard achteruit. Mede door de jacht in Frankrijk die enkele honderden tot duizenden grutto's jaarlijks het leven kost. De belangrijkste oorzaak van de dalende trend ligt echter in Nederland. Er komen onvoldoende jongen groot om de populaties in stand te houden. Dit kleine Franse succes is hard nodig om nu ook in Nederland nadrukkelijker te kiezen voor weidevogels. Vogelbescherming riep dit voorjaar via het appèl 'Kiezen voor weidevogels' alle betrokkenen op om beheer voor weidevogels te concentreren in kerngebieden. De eisen van weidevogels aan het leefgebied dienen leidend te zijn voor (agrarisch natuur)beheer en andere maatregelen.

Uit: SOVON nieuwskrant

Grauwe pijlstormvogel kampioen lange afstand

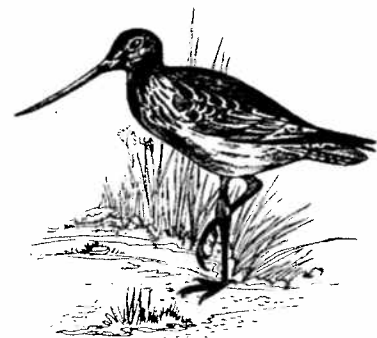
Grauwe pijlstormvogels ondernemen jaarlijks reizen van 64.000 kilometer gedurende de trektijd. De langste migratie van elk bekend dier. Ze ondernemen trektochten over heel de wereld. De Grauwe pijlstormvogel geeft hiermee aan dat bescherming van zeevogels een internationale aangelegenheid is. De achteruitgang van de Grauwe pijlstormvogel wordt voor een belangrijk gedeelte gezocht in de toenemende visvangst.

Uit: Birdlife, Games event, marathon

Rosse Grutto kampioen non stop vliegen

De Rosse Grutto heeft het record van de langste non-stop vlucht van alle vogels. Van een vogel is bekend dat de non-stop vlucht maar liefst 12.000 kilometer lang was. De afstanden die ze afleggen zijn enorm. Er is een Rosse Grutto die van Nieuw-Zeeland, over China, naar Alaska vliegt om daar te broeden. In de winter vliegt hij weer terug naar Nieuw-Zeeland. Alles bij elkaar een afstand van 29.000 kilometer.

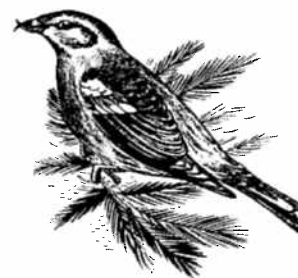
Uit: Birdlife, Games event, marathon

Rosse Grutto

Wie ziet de eerste Witbandkruisbek?

In Engeland zijn inmiddels de eerste exemplaren waargenomen en vanuit Noord-Europa komen ook berichten dat er een invasie van witbandkruisbekken te verwachten is. Witbandkruisbekken zijn normaliter broedvogels van de uitgestrekte naaldbossen van Noordoost-Europa (met name Rusland). Na het broedseizoen, dat bij kruisbekken heel vroeg in het voorjaar valt, gaan de jonge eerstejaars vogels massaal op zoek naar voedsel. Vinden ze dat niet in hun eigen omgeving dan gaan ze zwerven en dwalen dan gemakkelijk af naar zuidelijkere regionen. De eerste meldingen vanuit Groot-Brittannië kwamen begin augustus. Daarbij ging het om enkele exemplaren die zich erg goed lieten benaderen en fotograferen. Ook voor Nederland is de hoop gevestigd dat er een paar afzakken naar ons land. Uiteraard gaan we er vanuit dat de eerlijke vinder zijn melding aan SOVON doorgeeft.

Witbandkruisbek

Uit: SOVON nieuwskrant

John Hermans

Hoezo: vogeleigenaardigheden?

In onze buurt zitten Houtduiven die, of last hebben van hun hormonen, of hevig verliefd zijn. Regelmatig maken ze elkaar het hof, waarna er dan gepaard gaat worden. In de boom op een tak is het niet eenvoudig om de liefde te bedrijven. Met als gevolg dat ze soms allebei omlaag storten. Of op het dak. En het word helemaal gezellig als er een derde duif ten tonele verschijnt. De liefdesrelatie verandert in een puinhoop. Iedereen zit achter iedereen aan. Rustig aan laten tobben. Ze koelen wel weer af. Van een hele vreemde situatie waren we een tijdje later getuige. Dit had ik nog nooit gezien. Een Merel lag te rollebollen over het tuinpad. Dan zat hij op zijn kont, dan tussen zijn veren te pikken, dan duikelde hij over de stoep. De verrekijker bracht uitkomst! Terwijl hij zat te eten waren er vermoedelijk mieren tussen zijn verenpak gekropen en die kreeg hij er niet gauw vanaf. Het was een komisch gezicht, maar voor hem duidelijk niet. Na enige tijd vloog hij weg. De voorstelling was afgelopen. Tijdens een bezoek aan een kinderboerderij zag ik een Pauw die geïnteresseerd was in het eten van de papegaaien. Hij vloog over de omheining en begon te peuzelen. Een Grijs Roodstaartpapegaai was daar duidelijk niet van gediend. Hij ging dreigend voor de Pauw staan, zijn veren en vleugels opgezet en blazend als een kwaai kat. De Pauw trok zich daar niets van aan en at rustig door. Toen het etensbakje leeg was draaide hij zich om. Met zijn lange staart veegde hij de papegaai ondersteboven. Zo klein ding, je moet je gemak maar houden. Hij duikelde in het zand en was even de kluts kwijt. De Pauw vloog op de omheining en keek nog eens om naar de papegaai. Die was ondertussen omhoog gekrabbeld en zat het zand uit zijn veren te schudden. De Pauw ging verder op strooptocht en de papegaai begon zijn verenpak te poetsen. In een documentaire op tv was een IJsvogeltje te zien, zittend op een tak boven het water, speurend naar visjes. Zag hij er een, dan dook hij in het water en keerde terug met de buit. Even vakkundig het beestje doodmeppen en slik, dat was lekker. Het vredig tafereeltje werd wreed verstoord door een tweede IJsvogel. Er volgde een gevecht en nummer een was de verliezer. Hij droop af. De indringer nam plaats op de tak en de rust keerde weer. Maar niet voor lang. De verjaagde IJsvogel kwam terug en vloog zijn belager finaal van de tak. Gerechtigheid, hij zat daar het eerst. Zo zie je maar dat vogels voor zichzelf op kunnen komen. En wie heeft er uiteindelijk gelijk? De waarheid zal wel ergens in het midden liggen.

Adrie Nijssen

Wel en wee van de Wespendif in De Maashorst en Herperduin

Inleiding

Bij het onderzoek naar voorkomen en broedresultaten (2008) van roofvogels is de Wespendif 'Pernis Apivorus' een belangrijke soort. Dit is niet omdat het slecht gaat met deze soort, maar omdat er relatief weinig over bekend is. En dit komt weer doordat het een moeilijke soort is om te onderzoeken. Het aantal broedparen in Nederland wordt geschat op ongeveer 500 tot 650 paar waarbij sprake is van een dalende trend (W. van Manen, 2002). Uit ons onderzoek is gebleken dat in de Maashorst/Herperduin jaarlijks vijf tot zes paar Wespendifen verblijven. De soort is sterk aan bos gebonden en vandaar dat broedpogingen uitsluitend in dergelijk biotoop zijn vastgesteld. Wespendifen zijn echte zomervogels. Begin mei arriveren ze in Nederland en eind augustus begin september verlaten ze ons land al weer. Om diverse redenen zijn nesten van Wespendifen lastig te vinden. Als de vogels aankomen zijn de bladeren al aan de bomen, waardoor nestbouwactiviteiten moeilijk zijn vast te stellen. Wespendifen maken relatief weinig geluid. In de nestomgeving worden nauwelijks ruiveren en poepjes gevonden. En daarbij komt dat uitgevlogen jongen maar een beperkte periode aanwezig zijn (circa twee weken). Het exact vaststellen van de aantallen en van het broedsucces is dus geen kinnesinne.

Werkwijze

Vanwege de onopvallende leefwijze vergt de Wespendif een speciale aanpak in het onderzoek. Feitelijk worden alle waarnemingen gebruikt om het beeld compleet te krijgen. Van sommige koppels weten we oude nesten. Vanzelfsprekend worden die in mei allemaal gecontroleerd. Sommige paren zijn heel trouw en keren steeds naar dezelfde plek terug. Dit levert relatief makkelijk te vinden nesten op. Andere koppels bouwen een nieuw nest en die vinden we soms pas als de jongen al uitgevlogen zijn of nog erger in de winter als de Wespendifen ons land al lang en breed hebben verlaten. Heel belangrijk is de periode voorafgaand aan de eileg. Bij mooi weer cirkelen de vogels paarsgewijs boven het toekomstige broedgebied. Half mei is dus een

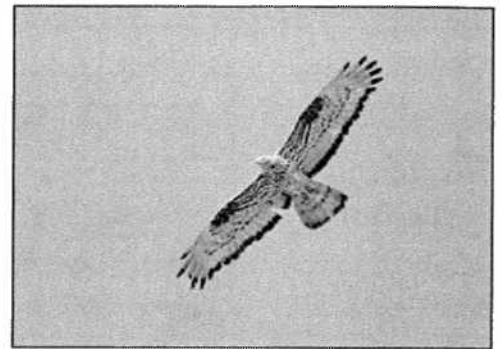

Wespendif

belangrijke periode om een idee te krijgen van het aantal en de verspreiding van de territoriale paren. Half mei nemen wij daarom ook altijd plaats op de uitkijktoren van Herperduin. Dit doen wij in de hoop een beeld te krijgen van de aanwezige Wespendifen. In de tweede helft van mei houden zowel de Ossenaren als de Udenaren hun Big Day. Dit is een heel belangrijke activiteit, omdat dan door meerdere groepjes vogelaars het hele werkgebied wordt afgespeurd. De broedtijd in juni is de periode waarin Wespendifen zo'n beetje het onopvallendst zijn. Nesten van Wespendifen zijn dan het moeilijkst te vinden en zoeken heeft dan ook weinig zin. Het gedrag van de Wespendifen wordt anders zodra de eieren uit zijn gekomen en ze dus jongen hebben. Dan moet er voedsel naar het nest gebracht

worden. En daardoor neemt de kans op waarnemingen van Wespendifen sterk toe. Dit betekent dat de kans op waarnemingen van Wespendifen groter wordt naarmate de maand juli verder vordert. De voor ons onderzoek meest relevante waarnemingen van Wespendifen zijn die van prooidragende exemplaren. Over het algemeen vliegen zij in een rechte lijn naar het nest, waardoor vrij aardig is af te leiden waar het nest zich ongeveer moet bevinden. Ook waarnemingen van vogels die opstijgen uit de nestomgeving om voedsel te gaan halen, zijn interessant. Vervelend is dat lang niet altijd goed te zien is wat een vogel aan het doen is: voedsel wegbrengen of halen.

Hierdoor wordt een juiste interpretatie van de waarnemingen sterk bemoeilijkt en blijven we in onzekerheid verkeren. In de tweede helft van juli nemen we opnieuw plaats op de uitkijktoren van Herperduin in de hoop vast te stellen waar Wespddieven omhoog komen of neerdalen. Rond deze tijd worden, indien mogelijk, de jongen geringd. Hiervoor komen onze Nijmeegse vrienden speciaal deze kant op. En eind juli wordt het 'posten voor Wespddieven' georganiseerd. Dan nemen zes à zeven groepjes vogelaars plaats verspreid over de Maashorst om zich vertonende Wespddieven in kaart te brengen.

Fotograaf: Ron van Rossum

In augustus blijven we paraat. Ook dan kunnen voedselvuchten waargenomen worden evenals in een later stadium uitgevlogen jongen. Hierdoor kunnen we in een laat stadium alsnog succesvolle broedgevallen van Wespddieven opsporen. Belangrijk hierbij is het trektelpunt Brobbelbies in de Maashorst. Vanaf het telpunt worden bijzonder veel waarnemingen gedaan van (jonge) Wespddieven. En met de uitbreiding van de fotografische mogelijkheden, neemt ook de nauwkeurigheid van onze waarnemingen toe. En, last but not least, in de winter als de bladeren van de bomen zijn, struinen we stukken bos af om nesten van vorig jaar te vinden.

Resultaten

Net als in voorgaande jaren zijn in 2008 zijn in de Maashorst/Herperduin zes wespddieventerritoria vastgesteld; ongeveer een paar per atlasblok. De wespddievenpopulatie in het door ons onderzochte gebied lijkt dus vrij stabiel. Blijkbaar blijft het gebied ondanks alle optredende veranderingen aantrekkelijk genoeg voor zes koppels. Het echte leefgebied van de Wespddieven is echter veel groter dan de atlasblokken met daarin een redelijk oppervlak bos. Hiervan getuigen waarnemingen van Wespddieven in de ruime omgeving (Het Broek tussen Nistelrode en Heesch, de radiatoren bij Haren en de polder tussen Schaijk en Zeeland). Echter hierbij moet worden aangetekend dat in de ruime omgeving ook koppels Wespddieven worden waargenomen. Des te verder het jongenstadium is gevorderd, des te groter de afstand die vogels afleggen om aan voedsel te komen.

De broedresultaten zijn de voorbije jaren echter onder druk komen te staan. In de periode 2000-2004 vlogen gemiddeld zes jongen uit; in recente jaren is het broedsucces sterk afgenomen. In 2006 en 2007 konden maar twee jongen worden genoteerd, terwijl in 2008 de situatie iets leek verbeterd: Een eenvoudige berekening leert ons dat met zes koppels ongeveer 1% van de totale Nederlandse Wespddieven populatie zich in ons werkgebied bevindt. Dit betekent dat de beheerders van De Maashorst/Herperduin en omgeving een zekere verantwoordelijkheid hebben voor het in stand houden van de leefomgeving van de Wespddief. Hierbij dus het verzoek aan SSB om bij het gebruik van de motorzaag enige terughoudendheid in acht te nemen.

• Herperduin

In het overzicht over 2005 schreef ik nog dat het koppel in Herperduin ons kampioenskoppel is. Vijf jaar op rij werden met succes twee jongen groot gebracht! Op 23 juli 2005 zijn hier twee jongen geringd die meer dan een week in leeftijd verschilden. Het oudste jong was toen ongeveer dertig dagen oud. Een dergelijk leeftijdsverschil komt vaak voor als in de tijd dat de eieren worden aangemaakt het benodigde eiwitrijke voedsel niet in ruime mate voorradig is. Dit zou al een aanwijzing kunnen zijn voor enige krapte wat het voedselaanbod betreft. Ook in 2006 zijn jonge vogels geringd. Vorig jaar echter was sprake van een heel bijzondere situatie. Toen kon op 11 augustus een jong worden geringd met de leeftijd van twaalf dagen. Het andere jongere jong werd dood aangetroffen. Op 20 augustus werd geen teken van leven van het jong meer waargenomen.

Waarschijnlijk heeft hier predatie plaatsgevonden, een fenomeen waar wij in 2005 voor het eerst mee in aanraking kwamen. In 2008 zijn in Herperduin maar weinig waarnemingen van Wespendienven gedaan. Enkele malen (op 23 juni en recent nog op 31 augustus) zijn vogels waargenomen in de omgeving van het Willibrordusputje in Oss-Zuid. Op deze locatie werd ook al in 2001 succesvol gebroed. Het lijkt erop dat in het voorbije broedseizoen de Herperduinse Wespendienven de intensieve bosomvormings-activiteiten (inclusief begrazing in het bos door schapen!) en de nabij broedende Haviken ontvlucht zijn. Zekerheid over jongen is niet te geven, maar we moeten hier rekening houden met nul tot twee jongen voor 2008.

- **MOB-complex Zevenbergen**

Dit is een territorium met een lange geschiedenis. In de negentiger jaren werden hier al uitgevlogen jongen gezien. In 2001 kon een uitgevlogen jong genoteerd worden. Voedselvluchten werden toentertijd gedaan vanaf de Munse hei, terwijl het jong te horen was ten westen van het MOB-complex. In de jaren erna was het territorium niet bezet. Dit hield wellicht verband met de drukke werkzaamheden aan de A50. In 2008 was dit territorium wederom bezet. Tijdens het posten voor Wespendienven waren op een gegeven moment drie Wespendienven in de lucht die iets ten zuiden van het MOB-complex de thuisbasis leken te hebben. Op 15 augustus konden het jong en de waarschijnlijk ouders vanaf de Munse hei (en ook het trektelpunt) in de lucht gespot worden. In de periode daarna is het jong nog diverse malen gezien. Voor dit nest kan dus met zekerheid een jong worden genoteerd voor 2008.

Wespendief

- **Het Loo**

In dit mooie stukje bos ten zuiden van de Kanonsberg bevindt zich een al jaren bezet wespendienventerritorium. In 2005 werd echter voor het eerst waargenomen dat een uitgevlogen jong door de Havik te grazen was genomen. In de jaren erna kon wel worden vastgesteld dat Wespendienven het territorium bezet hielden, maar kon geen broedpoging worden vastgesteld. Dit jaar gaf Wim Gremmen in juni de melding door van een dood vrouwtje aangetroffen op ongeveer dezelfde plek waar een paar jaar terug het jong werd gevonden. Dit voorspelde weinig goeds. Echter eind juli begin augustus werden vanaf het trektelpunt diverse voedselvluchten gezien in de richting van het Loo. Tijdens het posten voor Wespendienven werden vanaf de Kanonsberg, Munse hei en trektelpunt waarnemingen gedaan die een bezet territorium bevestigden. Op een gegeven moment werden er echter geen voedselvluchten meer waargenomen. Reyn heeft het nest wel gevonden, maar er werden geen jongen op aangetroffen. Het lijkt er dus sterk op dat in 2008 in het Loo predatie van de jongen heeft plaatsgevonden. Het is niet anders.

- **Het Klotven**

Tijdens de eerste keer dat de activiteit posten voor Wespendienven werd gehouden, leidde de waarneming van een Wespendief die met prooi (een kikker) overvloog tot de vondst van het nest en tot groot enthousiasme bij de waarnemers. Sinds die tijd wordt dit bosje jaarlijks gecheckt. Hoewel het in een laat stadium werd vastgesteld, bleek ook hier gebroed te zijn, en wel succesvol. Tijdens het posten voor Wespendienven zijn vanaf de Kanonsberg en de Hengstheuvel al waarnemingen gedaan die hierop duiden, maar ook voedselvluchten die vanaf het trektelpunt werden gedaan wezen in deze richting. Op 15 augustus werd vastgesteld dat een jong succesvol was uitgevlogen. Hiermee ontstaat de bijzondere, nog nooit eerder voorgekomen situatie dat drie territoria op zo kleine afstand tegelijkertijd bezet waren. Tot nu toe was het zo dat of het Loo of het Klotven bezet waren, maar nooit eerder waren beide territoria bezet. Ieder jaar is toch weer anders!

- ***Drie Vennetjes***

Christ van Lieshout heeft de historische eer om als eerste een succesvol nest van een Wespendif gevonden te hebben in de Maashorst, en wel in de bossen van Zeeland. In 2007 broedde het enige koppel dat succesvol was in deze hoek. Toy Jansen heeft vorig jaar uitgebreid genoten van de voedselvluchten en de rondvliegende juvenielen en rekende erop dit jaar hetzelfde mee te kunnen maken. Het mislukken van het broedgeval bij het Loo gooide echter roet in het eten. In de omgeving van de Drie Vennetjes zijn namelijk in 2008 bitter weinig waarnemingen van Wespendifen gedaan. In juli is wel eens een koppeltje gezien. Tijdens het posten voor Wespendifen werd ook een koppeltje gespot boven de bossen van Udenoord. Ik neig ernaar om aan de Drie Vennetjes-Udenoord een koppeltje toe te kennen dat in 2008 geen merkbare broedpoging heeft gedaan. Het meest waarschijnlijke scenario is eigenlijk dat de vogels die in 2007 succesvol gebroed hebben bij de Drie Vennetjes, in 2008 de open vlakte zijn overgestoken naar het Loo. Dit idee wordt ondersteund door de gedetailleerde opnames die de fotografen onder ons tegenwoordig kunnen maken. Vermeldenswaard is verder dat voor het eerst een succesvol broedgeval van de Boomvalk kon worden genoteerd. In de tweede helft van augustus zijn diverse malen jonge Boomvalkjes gespot. Eindelijk weer eens een succesvol broedgeval in het bos!

- ***Grensweg***

Dit is een territorium dat bijna altijd bezet is, maar waar nog nooit een nest is gevonden. In 2008 werden tijdens het posten voor Wespendifen door de daar geposteerde vogelaars voedselvluchten waargenomen. Later zijn hier door anderen ook nog vogels gespot. Op 16 augustus wist Ron vanaf het trektelpunt Brobbelbies-Zuid een juveniel op de gevoelige plaat vast te leggen. Dit ondersteunt het vermoeden dat hier op zijn minst een jong succesvol is groot gebracht.

Discussie

Al met al lijkt het er op dat er in 2005 in Herperduin/Maashorst zes paren aanwezig waren waarvan er misschien wel vijf een broedpoging hebben gedaan, waarvan waarschijnlijk vier succesvol. Meer zekerheid hierover is welkom. Nergens is met zekerheid vastgesteld dat twee jongen zijn uitgevlogen. De plotseling stilgevallen voedselvluchten richting het Loo duiden op predatie van de daar aanwezige jongen. Omdat nesten niet of pas in een laat stadium zijn gevonden, moeten we een slag om de arm nemen. De zes aanwezige koppels hebben in 2008 vier tot zes jongen grootgebracht. Hiermee is sprake van een redelijk jaar. Het is een toename vergeleken met 2007, maar de broedresultaten blijven toch enigszins achter bij die van de periode 2000-2004. Wellicht komen we de komende tijd nog iets meer te weten. Van de winter zullen de broedgebieden uitgekamd worden om de nesten te vinden. Hopelijk kunnen we met die kennis in 2009 ons voordeel doen. De tellers op het trektelpunt gaan nog wel een tijdje door. U kunt voor komend jaar zaterdag 25 juli alvast in de agenda noteren. Dan gaan we opnieuw posten voor Wespendifen. Dit is ieder jaar weer een mooie belevenis. In 2008 maakten we voor het eerst mee dat er tegelijkertijd vijf vrouwtjes aan het vlinderen waren! Een waarneming die alleen gedaan kan worden als diverse locaties bezet zijn. Wie hieraan mee wil doen is van harte welkom.

Dankwoord

Bij deze willen wij alle waarnemers en fotografen hartelijk bedanken voor het doorgeven van informatie en het meedoen met het posten voor Wespendifen.

Literatuur

Willem van Manen (2002). Wespendif *Pernis Apivorus* pp 150-151 in: SOVON Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000.- Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden.

Edward Sliwinski en Wim Gremmen

In gesprek met... Willie de Vries

Wanneer hij door de Maashorst liep om foto's te maken, kwam hij regelmatig Udense vogelaars tegen. Hij raakte met hen aan de praat en uiteindelijk heeft dit geleid tot het besluit lid te worden van de Vogelwacht. Dat is nu twee en een half jaar geleden en hij heeft er geen moment spijt van!

Telpost

Op een avond in augustus fiets ik vanuit Uden naar de telpost, met het doel om Willie te interviewen. Ik doe er ruim een half uur over, het is een mooi tochtje door het Nistelrodese platteland. Bij aankomst is Willie koffie aan het zetten in de schaftkeet die we van het IBN deze maanden mogen gebruiken. Hij is vaak op de telpost, het is een soort ontspanning voor hem naast zijn werk. Minimaal vijf keer in de week vind je hem op onze telpost Brobbelbies-Noord. En dit jaar is het helemaal speciaal, omdat we bezig zijn met een marathontelling. Van 1 augustus tot 30 november worden er iedere dag van zonsopgang tot zonsondergang vogels geteld. Dit in het kader van ons 25-jarig jubileum. Willie komt er voor een stukje gezelligheid, maar ook om over vogels te leren en ze te fotograferen. Hij fotografeert al heel lang en niet alleen vogels. Hij vindt alle vogels mooi, ook de Huismus vindt hij prachtig: "Je moet goed kijken naar de details, dat is nu zo boeiend aan het vogelen." Toen hij een van de eerste keren op de telpost kwam, zag hij een bel van wel zeventig Buizerden voorbij vliegen en een Visarend. Totaal werden er die dag 170 Buizerden geteld. Dat vond hij geweldig en zorgde ervoor dat hij steeds vaker naar de telpost ging. Het is een enthousiaste verteller en ik heb af en toe moeite om met schrijven bij te blijven.

Wie is Willie de Vries?

Eerst maar wat informatie over hem zelf. Willie is getrouwd met Marianne, ze kregen twee zonen, waarvan er een is overleden. Hij is bijna tien jaar geleden gestorven, alleen daarover kan hij al een boek schrijven. Dit moet een moeilijke periode in zijn leven geweest zijn. De tweede zoon werkt mee in de zaak van Willie (alweer twaalf en een half jaar). Ze hebben een bedrijf in natuurstenen vloeren en aanrechtbladen, Terrazzo in Oss. Ze hebben een enorme keus uit wel vijftien verschillende soorten marmer, alleen moet de portemonnee wel ver open als je zo'n vloer of aanrechtblad wilt! Het bedrijf bestaat al sinds 1951. Ook Marianne werkt mee en daarnaast werkt ze nog drie dagen in de week in het ziekenhuis als voedingsassistente. Het is dus een echt familiebedrijf. Zaterdags staan ze in de showroom. Er is altijd werk aan de winkel, zeker omdat het woonhuis naast het bedrijf staat. Ik denk dat je dan eerder geneigd bent om 'nog even snel' wat werk te doen, ook op uren dat een normale werknemer vrij is. Maar Willie ziet het als een voordeel. Volgend jaar wordt hij zestig, hij is het werk al een beetje aan het afbouwen. Straks neemt zijn zoon het bedrijf over en heeft hij meer vrije tijd. Dan kan hij zijn hobby's nog beter uitoefenen: fotograferen, hardlopen, reizen en natuurlijk tellen op de telpost. In het verleden heeft hij veel aan tapdansen gedaan. Daarin heeft hij zijn sporen wel verdiend. Tweeëntwintig jaar deed hij dit, hij was dansleraar en heeft hier een dik boek over geschreven, Tapdans van A tot Z. Verschillende bekende Nederlanders gaf hij les, waaronder Danny de Munck en Ralph Ingbar. Hij is zelfs op Broadway geweest, dé plek van de showbizz. Ook deed hij aan klassiek ballet. Hij is er nu al tien jaar uit en gaande de jaren kwamen de pondjes er langzaam aan. Ruim een jaar geleden vond hij dat hier iets aan moest gebeuren. Ik kan me nog wel herinneren dat hij mee ging naar de Extremadura, toen was hij een stuk dikker dan nu. Hij is gaan hardlopen met een trainer en is al twintig kilo kwijt! Hij traint nu vijf keer in de week, totaal ongeveer zestig kilometer en wil dit graag volhouden, want hij voelt zich er goed bij. Hij heeft het voordeel dat hij niet van snoep en van bier houdt. Wel drinkt hij in het weekend een flesje wijn, onder het motto: "op zijn tijd genieten moet ook kunnen en als dat niet meer mag..."!

Verre reizen

Een van de grote hobby's van Willie is reizen. Hij heeft al veel verre reizen gemaakt. Bijvoorbeeld naar Gambia, Kenia, Tanzania, Costa Rica en Zuid Afrika. Als hij zou moeten kiezen, zou hij het liefst weer naar Zuid Afrika gaan. Hij vindt de natuur daar schitterend. Ook in Azië heeft hij al veel gezien. Het echte vogelen is eigenlijk in Kenia begonnen, ongeveer vijf jaar geleden. Naast de 'grote Afrikaanse dieren' begon hij de vogels ook erg interessant te vinden. Hij is twee keer in Gambia geweest, de tweede keer samen met Toy Janssen en de echtgenotes. Daar hebben ze een gids leren kennen, een ex-onderwijzer, Laibo Manneh, die ze nu sponseren. Laibo is een boek aan het schrijven over vogelen in Gambia. Willie heeft een site gemaakt voor deze gids, zodat die nu een bron van inkomsten heeft. Kijk maar eens op www.birdinggambia.com. Gambia is een arm land, maar ook weer niet straatarm. Deze gids komt dit najaar naar Nederland, als ze een visum krijgen, samen met zijn leerling. Een eerdere poging om ze naar Nederland te halen is mislukt. Wie weet kunnen we ze nog wat foto's laten zien in onze Groenhoeve.

Fotograferen

Willie fotografeert dus al vele jaren, al sinds zijn drieëntwintigste. Natuurlijk is hij begonnen met analoge fotografie, er was toen niets anders. Hij heeft door de jaren heen heel wat ontwikkeling meegemaakt op dit gebied. Hij ontwikkelde zijn eigen foto's en deed ook veel aan macrofotografie (vlinders, bloemen e.d.). Sinds vier jaar fotografeert hij digitaal en de laatste twee en een half jaar dus ook vogels voor de site. Deze foto's kun je bewonderen op onze fotogalerij die op onze site staat. Hij zorgt steeds weer voor aanvulling, dus het is altijd een kijkje waard. Hij heeft nooit foto's verkocht en zou dit ook niet willen, het is puur hobby. Wel heeft hij verschillende van zijn foto's in een restaurant in Oss hangen en wisselt deze regelmatig. Hij vindt het leuk als dit reacties oproept bij de mensen. Thuis heeft hij een grote foto van een Grijs Wouw met prooi in de woonkamer hangen. Uitspraak van Willie: "Het allerbelangrijkste bij fotografie is geduld. Als je dat niet hebt zal je nooit mooie foto's kunnen maken." Soms trekt hij een halve of zelfs hele dag uit om een bepaald onderwerp op de foto te krijgen. Een schuiltentje helpt daar soms bij. Vorig jaar zat er bijna dagelijks een Koekoek op de kale stronken bij 'de Drie Vennen'. Daar heeft hij heel lang gezeten om dat beest goed op de foto te krijgen. Daar komt dus veel geduld bij kijken, want een Koekoek is erg schuw. Uiteindelijk is het gelukt. Willie is geen soortenjager. Als er ergens ver in het land een bijzondere vogel gesignaleerd wordt, stapt hij niet in zijn auto om deze vogel te gaan fotograferen. Wel als het in de buurt is, en dan afhankelijk van wat voor een vogel het is.

Koekoek

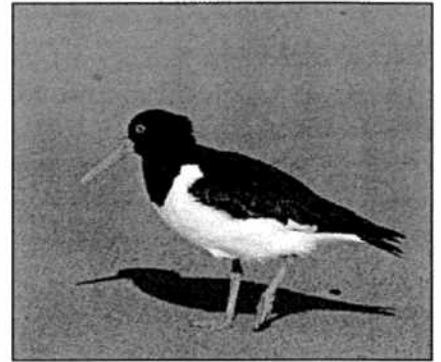
Werkgroep

Op de vraag waarom hij niet in een werkgroep zit antwoordt hij: "Ik heb veel respect voor de mensen die een bestuursfunctie bekleden en die actief zijn in de verschillende werkgroepen, maar ik vind het absoluut niet interessant en heb ook totaal geen ambitie." Maar uiteindelijk is tellen op de telpost ook een soort werkgroep en is hij, zonder er erg in te hebben, toch actief voor de Vogelwacht. Iedere teller is nu welkom om het doel van de marathontelling te halen. En verder kunnen we hopelijk nog lang genieten van zijn mooie foto's. Na ons gesprek in de schaftkeet gaat Willie weer verder met vogels tellen. Er zijn nog zes vogelaars aanwezig. Ik neem mijn petje voor ze af, want ik kan maar moeilijk het geduld opbrengen om daar uren te gaan zitten tellen. Gelukkig zijn er genoeg vogelaars in de club die dat wel kunnen. En hopelijk zullen ze hun doel halen: 1.300 uren vogels tellen!

Liesbeth Verkaar

Het jaar van de Scholekster; 'Bonte Pieten over Veghel'

Omdat SOVON Vogelonderzoek Nederland, soms ondanks alle projecten, niet goed zicht heeft op hoe het een soort nu eigenlijk vergaat of omdat ze meer gericht specifieke informatie zoeken over een bepaalde soort, is 2008 uitgeroepen tot het jaar van de Scholekster. Alle vogelaars in Nederland werden opgeroepen om zoveel mogelijk informatie door te geven over het voorkomen en gedrag van Scholeksters. Eerder waren er ook al jaren geweest van bijvoorbeeld de Veldleeuwerik, Nachtzwaluw of Halsbandparkiet, maar die waren zo specialistisch dat er niet makkelijk aan mee gedaan kon worden! Maar de Scholekster is eigenlijk een heel gemakkelijke soort: Ze zijn opvallend gekleurd en maken een hels kabaal; ideaal voor de luie vogelaar. Dus toen Thijs Fijen vroeg of ik niet een keer mee wilde tellen hoeveel Scholeksters er in en rond Veghel aanwezig zijn, aarzelde ik geen moment.

Scholekster

De Scholekster in Nederland

Naar schatting dertig procent van alle scholeksters in de wereld overwintert in Nederland en dat brengt een speciale verantwoordelijkheid met zich mee. Juist omdat scholeksters hier zo algemeen zijn realiseert niet iedereen zich dat die grote aantallen eigenlijk heel bijzonder zijn. De Scholekster is niet alleen opvallend, maar ook stevig gebouwd en op het oog weinig kieskeurig. Niet kapot te krijgen zou je denken. De cijfers laten een heel ander beeld zien. De aantallen nemen gestaag af sinds de aantallen broedvogels systematisch gevolgd worden met het Broedvogel Monitoring Project (BMP). Met een jaarlijkse afname van iets meer dan vijf procent is de Nederlandse broedpopulatie in vijftien jaar meer dan gehalveerd. Een dergelijke afname is opmerkelijk snel voor een langlevende soort als de Scholekster. Er zijn maar weinig weidevogels die zo snel afnemen als de Scholekster. Het in de stad broeden van Scholeksters is ook een relatief nieuw fenomeen. Door te broeden op (platte)daken voorkomen ze predatie door grondrovers, terwijl de kort gemaaide grasveldjes in de omgeving een goed voedselgebied vormen.

Er kon op verschillende manieren meegedaan worden: van waarnemingen doorgeven om de landelijke verspreiding goed in kaart te brengen of gericht vermoedelijke broedgebieden aflopen om het broedsucces in kaart te brengen tot en met specialistische (kleur)ring projecten. Wij besloten een bijdrage te leveren aan de eerste twee opties. Omdat deze steltlopers graag foerageren in de buitengebieden maar nestelen op platte daken werden er verschillende stukken van het Veghels buitengebied geteld: Tussen A50 afslag Veghel Noord en de weg naar Heeswijk, het RWZI Dinther, het in aanbouw zijnde industrieterrein Doornhoek, het natuurontwikkelingsgebied tussen de A50, het Industrieterrein de Dubbelen (Schil en Punt) en de Aa-broeken samen met Dorshout tot aan het industriegebied de Amert. Veelal werden deze gebieden in de avonduren met de fiets bezocht door een wisselende groep vogelaars, te weten: Thijs Fijen, Peter Vlamings, Wolter Brongers (IVN Veghel), Arend Vermaat en ondergetekende. Eigenlijk werden er ook alle andere bijzonderheden opgeschreven en op waarneming.nl ingevoerd. In eerste instantie werd in de maand april per gebied bekeken waar scholeksters aanwezig waren en hoe ze zich gedroegen (mogelijk broedindicerend gedrag?), waarna in mei en juni naar ouders met jongen gezocht werd. Het mooie van zo'n SOVON project is dat er veel achtergrondinformatie bijgeleverd wordt en dat gegevens er online ingevoerd kunnen worden. Er konden dus kant-en-klare telformulieren met afbeeldingen van de jongen in verschillende stadia uitgedraaid worden en/of kaartjes van je eigen telgebied met je eigen resultaten daarin.

Waarnemingen

Tot onze grote verrassing werden er op de eerste tellingen in april al twintig Scholeksters gezien. Ik had me eigenlijk nooit gerealiseerd dat er zoveel Scholeksters rond Veghel te zien waren. Af en toe zag ik ze wel 's avonds luid roepend overvliegen maar gericht zoeken leverde dus heel wat meer vogels op. Daarbij komt dat je je gelijk meer voor de gedragingen van deze soort gaat interesseren. De tellingen in mei leverden minder vogels op; zeventien. Ik zelf denk dat dit komt omdat een deel van de Scholeksters op het nest zat maar ook omdat de natuur een stuk weelderiger en groener was geworden waardoor de vogels niet werden gezien. De tellingen in juni leverden de eerste jongen op, die had ik nog nooit gezien. Toen ik op 6 juni meehielp op de sportdag van mijn kinderen zag ik tot mijn grote verbazing een paartje Scholeksters met drie jongen gewoon aan het randje van het speelveld van het openlucht zwembad. Dit is niet eens zo ver van het centrum. De meeste vogels werden stevast gevonden op de rand van het industriegebied en landbouwgrond. De nesten of jongen zaten op de platte daken van het industrieterrein terwijl de ouders aan het foerageren waren op de nabij gelegen akkers en weiden. De volgende tabel geeft het resultaat van onze gerichte bezoeken weer. Daarnaast zijn er tot september ook nog eenentachtig losse waarnemingen van honderdvijftig Scholeksters in deze omgeving ingevoerd in waarneming.nl.

Tabel: Waarnemingen en broedresultaten van Scholeksters in en rond Veghel in 2008

Gebied	Datum	Maximaal aantal waargenomen vogels	Jongen
Aa-Broeken Dorshout	25 april	5 (2 paar + 1 exemplaar)	
	23 mei	8 (1 paar op nest, 1 paar + 4 exemplaren)	
	22 juni	7 (2 paar met elk 1 jong en 1 exemplaar)	2
Doornhoek	14 april	7 (3 paar en 1 exemplaar)	
	31 mei	3 exemplaren	
	23 juni	9 (1 paar met 2 jong, 1 paar met 1 jong en 2 ex)	3
Schil en Punt Dubbelen	14 april	0	
	31 mei	3 exemplaren	
	23 juni	1 (1 paar met 1 jong)	1
	08 juli	3 (1 paar met 1 jong)	1
	23 juni	6 (5x2 kj vogels met 1 jong) op soos	1
	07 juli	4 (3x2 kj vogels en 1 jong) op soos	1
Veghel-Noord van A50	21 april	5 (1 paar en 3 exemplaren)	
	27 mei	2 exemplaar	
	23 juni	4 (1 paar met 2 jong)	2
Zuid- Willemsvaart	14 april	3 exemplaren	
	31 mei	0	
RWZI Dinther	22 april	0	
	27 mei	1 exemplaar	
	22 juni	1 exemplaar	
Openlucht- Zwembad	06 juni	5 (1 paar met 3 jong)	3
Totaal		77	14

Tijdens één van de bezoeken in juni kwam ik nog wat bijzonders tegen. Midden op het industrieterrein 'de Dubbelen' hoorde ik een aantal Scholeksters luid roepen. Het bleek om een zogenaamde 'soos' te gaan. De eerste paar jaar komen Scholeksters nog niet tot broeden, maar verzamelen ze zich in het voorjaar op een zogenaamde 'soos', waar een groter aantal Scholeksters bij elkaar vertoeft. De Scholeksters die vanuit het overwinteringsgebied aan de kust naar het binnenland trekken om te broeden verzamelen zich ook eerst in sozen. Soms slapen de Scholeksters op een soos en soms zijn ze er alleen overdag. Waarom die sozen zo belangrijk zijn en wat de vogels daar precies doen is niet met zekerheid bekend. Er bleken vijf volwassen, baltende herriemakende Scholeksters aanwezig te zijn en tevens een groot jong. Toen ik de soos doorgaf op de Sovon website bleek dit de eerste soos in Noord Brabant te zijn (!) en dat midden op een kaal industrieterrein. Maar er werd nog meer leuks gezien. Terwijl ik op een warme zomeravond op mijn gemak naar drie foeragerende Scholeksters sta te kijken steekt er op nog geen tien meter van mijn fiets een familie Patrijzen over: vader, moeder en acht kuikens in een lange rij. Fantastisch! Had ik ook nog nooit gezien. En terwijl ik die Patrijzen sta te bekijken was er één Scholekster opgevlogen en op tien meter afstand aan de andere kant de slootrand ingedoken, waar ineens veel kabaal vandaan kwam. Een jong had zich daar verstopt totdat de ouders met eten aankwamen.

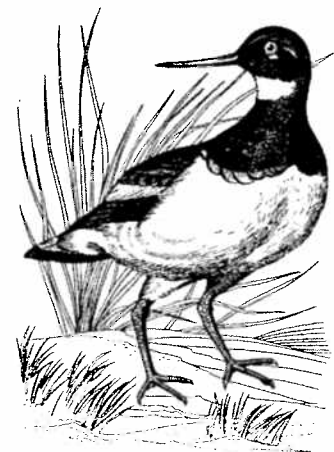
Griel

Maar het mooiste was nog wel de ochtend van 26 april. Ik besloot een keer een kijkje te nemen in de Vughtse Gement. Op een gegeven moment zie ik twee Scholeksters zitten en besluit ze vanuit de auto eens goed met de telescoop te bekijken om te kijken of ze kleurringen hadden. Terwijl ik van de ene naar de andere zwenk krijg ik ineens een heel andere vogel in beeld; een Griel! Deze vogel had ik vorig jaar wel in Extremadura gezien maar hier, zo onverwachts, in Nederland! Ik kon mijn ogen niet geloven. Het bleek de tweede waarneming te zijn dit jaar van een Griel in Nederland

Met dit onderzoekje hebben we, denk ik, een goed beeld gekregen van de Scholeksters in en rond Veghel en tegelijkertijd een bijdrage kunnen leveren aan een landelijk onderzoek naar deze soort. Bovendien waren ook alle andere vogelwaarnemingen in de omgeving van Veghel, die we deden terwijl we naar Scholeksters op zoek waren, zeker de moeite waard. Nog nooit zoveel patrijzen gezien, bijvoorbeeld. Ik kan dus iedereen aanraden deel te nemen aan dit soort onderzoeken. Je leert er altijd wat van en er is veel meer te zien dan je denkt.

Leo Ballering

Noot: De projectgerelateerde teksten en achtergrond informatie zijn van de SOVON website overgenomen: www.sovon.nl

Scholekster

Lijst 'Water Natuurlijk' Waterschap Aa en Maas

'Kies voor natuur in uw waterschapsbestuur!' De Lijst 'Water Natuurlijk' wordt ondersteund door:

Vereniging Natuurmonumenten, Stichting Brabants Landschap, Coördinatiepunt Landschapsbeheer, Vlinderstichting, Particulier Grondbezit, Brabantse Milieufederatie, Stichting Reinwater, IVN, Brabants Heem, Sportvisserij Nederland, Kanobond, Nederlandse Onderwatersportbond, evenals lokale organisaties op het terrein van bos, natuur, landschap, cultuurhistorie, natuureducatie, vogelbescherming, (water)recreatie en sportvisserij. 'Natuurlijk en recreatief waterbeheer krijgt een stem!'

Voor u ligt het verkiezingsmanifest van Water Natuurlijk. Dit manifest bevat onze visie op water en de door ons gewenste maatregelen en projecten, zodat u meer waar (in dit geval meer en beter natuurlijk en recreatief water) voor uw geld krijgt. Integraal, natuurlijk waterbeheer leidt namelijk tot meer natuur, een fraaier landschap en beter, schoner water voor u. En op de langere termijn is dit ook goedkoper voor u.

Wie is Water Natuurlijk?

Water Natuurlijk is een degelijke, politiek onafhankelijke, landelijke organisatie, een brede groepering, die staat voor schoon en natuurlijk ingericht water, waar het voor de burger goed en veilig wonen, werken en recreëren is. Op onze lijst staan betrokken, ervaren, deskundige mensen met verschillende achtergronden. Wat hen bindt is de zorg en aandacht voor natuurlijk en recreatief water. We zijn de groene waterschapspartij met hart voor blauw en we worden breed ondersteund.

Waar staat en gaat 'Water Natuurlijk' voor?

Water Natuurlijk staat voor veilig, gezond, schoon en natuurlijk ingericht water voor de burger. Wat ons bindt is het geloof in de voordelen van een duurzaam en robuust watersysteem voor u. Duurzaam wil zeggen een zo natuurlijk mogelijk watersysteem met een goede waterkwaliteit. Robuust wil zeggen dat we kiezen voor een zo natuurlijk mogelijk watersysteem zijn met oog voor alle functies en kwaliteiten in een gebied. We staan dus voor integraal waterbeheer en gaan voor water in relatie tot natuur, landschap, cultuurhistorie, sportvisserij en recreatie voor de burger.

Voorbeelden van wat we willen bereiken: herstel van de Moerputten en het Vlijmens Ven, beekherstel in het dynamische beekdal, herstel Aa in Veghel, Ecologische verbindingszone (EVZ) Leijgraaf, herstel van zogenaamde Wijstgronden, aanleg vistrappen, Ecologische verbindingszone/beekherstel van de Astense Aa, verdrogingsbestrijding Tongelaar, herstel De Vilt en hoogveenregeneratie in de verschillende Peelvenen, evenals een natuurlijker dijk-, oever- en slootbeheer.

Stem daarom op 'Water Natuurlijk, stem voor recreatie en natuur in uw waterschapsbestuur'

De kandidaten van 'Water Natuurlijk' gaan niet alleen voor veilig, voldoende en schoon water, maar ook voor natuurlijk en recreatief ingericht water! U toch ook?

'November 2008 waterschapverkiezingen. Stem Water Natuurlijk.'

Ernest de Groot

JeugdVogelwacht

Iedere maand komen ze bij elkaar en beleven ze wat vogels kijken is. Soorten als Klapekster en Kerkuil pronken op hun waarnemingslijsten. JeugdVogelwacht Uden is hét voorbeeld voor alle volwassen leden. Hun eigen clubblad heet Het Ei, gelukkig mag de eidooier ook in het Bruuijsel.

Roofvogels

Onze laatste activiteit van de jeugdgroep van dit seizoen (2007-2008) was roofvogels zoeken. Hierbij zijn we samen met enkele leden van de stootvogel werkgroep op pad gegaan. Op Bedaf hebben we een Havikhorst bezocht. Helaas waren de vogels net uitgevlogen. Met behulp van de aluminiumstokken en spiegel is het nest nog gecontroleerd. Gelukkig waren er wel volop sporen van de Havik aanwezig. De jeugd begon hier zeer enthousiast de veren en vooral de duivenringen te verzamelen.

Met behulp van een determinatieboek (en natuurlijk William en Jan) zijn de prooien op naam gebracht. Kraaien, eksters, Grote Bonte Specht en vele duiven. De nummers van de gevonden duivenringen zijn door Leo verzameld. Het bezoek aan een tweede horst leverde wel Haviken op. Twee jonge vogels zaten nog op het nest. Deze hebben we prachtig door de telescoop kunnen bewonderen. Na enige tijd hadden de jonge Haviken het gezien en vlogen op. De jeugd is hier vervolgens weer aan het verzamelen geslagen, alle veren en ringen werden meegenomen.

Breng jij de jeugd uit Uden echt naar buiten?

Wat is er nu leuker dan samen met jongeren van vogels en natuur te genieten? Jongeren begeleiden, terwijl zij jou met andere ogen naar de natuur laten kijken. De JeugdVogelwacht biedt jou nu die kans! We zijn op zoek naar een enthousiaste begeleider. Kennis van vogels en natuur is niet zo belangrijk. Een dosis humor, spontaniteit en respect voor kinderen wel. Lijkt het je wat? Neem contact op met een begeleider van de JeugdVogelwacht.

Vijfde JeugdVogelwachtseizoen

Op zaterdag 20 september is het vijfde JeugdVogelwachtseizoen van start gegaan met een wandeling en aansluitend een smakelijk ontbijt. Om negen uur 's morgens werd de aftrap gegeven voor een nieuw en afwisselend jaar. "Een jaarprogramma opstellen is iedere keer weer een hele uitdaging", vertelt Coördinator Peter van de Braak. "Omdat buiten zoveel te ontdekken is, kan een programma nooit echt compleet worden." Toch is de club er naar eigen zeggen in geslaagd om het iedereen naar de zin te maken. Op het programma staan onder andere beleefactiviteiten als 's avonds 'ratelende nachtzwaluwen zoeken' en doe-activiteiten als 'bomen zagen'. Met haar programma probeert de JeugdVogelwacht jongeren de natuur echt te laten beleven. "We merken dat de kinderen als het ware tot rust komen en zich tegelijkertijd helemaal kunnen uitleven, dat is volgens mij echte natuurbeleving", zegt Van de Braak.

Voor opgave kan met contact opnemen met Peter van de Braak, telefoon: 0413-253586. Het complete jaarprogramma is via de website www.vogelwachtuden.nl (klik op Jeugd) te downloaden. Een lidmaatschap kost tien euro per jaar.

Echt naar buiten?

Ken je kinderen die wel warmlopen voor een grote portie natuur en elke derde zaterdag in de maand tijd hebben? Geef ze de gratis 'Buitengids', die is te downloaden op onze site. Voor kinderen die geen tijd hebben of voor volwassen vogelaars die willen weten wat ze zoal missen is er 'Ei Nieuws'. Opgeven kan op www.vogelwachtuden.nl klik op de button 'Jeugd'.

Peter van de Braak (0413-253586)

'JeugdVogelwachters en begeleiders tijdens hun laatste activiteit van het seizoen 2007-2008'

Een uniek project...

‘API A-50 is na tien jaar klaar en nu is het woord aan de natuur...’

API A-50 staat voor Aanpassingsinrichting A-50 Uden-Veghel. Het is een Landinrichtingsproject (vroeger zei men ruilverkaveling) waarbij twee hoofddoelen werden nagestreefd:

- Compensatie van de verloren natuur als gevolg van de aanleg van de autosnelweg: natuurwaarde die vanwege de A-50 verdwijnt, moet elders weer worden aangelegd met dezelfde oppervlakte;
- opheffen omrij- en snijschade voor de agrariërs: door de aanleg van de weg kwamen enkele boeren met hun grond aan de andere kant van de A-50 te liggen en bovendien werd een aantal percelen schuin doorsneden.

Daarnaast wil de LC (Landinrichtingscommissie) nog een aantal nevendoelstellingen verwezenlijken, onder andere invulling geven aan een deel van de Ecologische Hoofdstructuur (waarbij zoveel mogelijk natuurgebieden aaneengeregen worden) en Ecologische verbindingzone, verbeteren van de landbouwstructuur, kleinschalige verbetering van wandel- en fietspaden en compensatie in grond ten behoeve van agrariërs die grond kwijt raken door aanleg van de A-50.

Het Landinrichtingsproject loopt grofweg met een breedte van circa twee kilometer aan de noordzijde van de A-50 vanaf de Zuid-Willemsvaart in Veghel tot aan de bossen van Slabroek en is ongeveer 2.000 hectare groot. Het is in verschillende opzichten uniek te noemen:

- voor de eerste keer heeft er natuurcompensatie plaats gevonden voor de aanleg van een (autosnel)weg. Regelgeving daarvoor was er toen nog niet, het was daarom een echte pilot;
- Rijkswaterstaat heeft zelf het Landinrichtingsproject aangevraagd, zij verwacht dat de commissie het juiste instrument met draagvlak naar de streek zou zijn. De LC is juli 1998 door de provincie geïnstalleerd en werd met bovengenoemde doelstellingen aan het werk gezet;
- de samenstelling van de LC was op basis van gelijkwaardigheid waarbij landbouw en natuur hetzelfde aantal zetels kregen. Overigens wordt de LC bijgestaan door deskundigen van Waterschap, gemeenten, Staatsbosbeheer en Dienst Landelijk Gebied;
- de kosten van de compensatie werden volledig door Rijkswaterstaat betaald (aankoop grond, aanleg/inrichting en de beheerskosten voor de eerste tien jaar);
- de LC krijgt relatief korte tijd tot 2008 om de 92 hectare natuurcompensatie op een goede plek neer te leggen. Uitgangspunt is om daarvoor zo veel mogelijk aansluiting te vinden bij bestaande natuurgebieden.

In het verleden was iedere ruilverkaveling een spookbeeld voor natuurorganisaties, omdat er vaak rigoureus ten behoeve van de landbouw werd ingericht en daardoor veel waardevolle natuur verloren ging. Weliswaar werden er destijds veel houtsingels aangeplant, maar die hebben veel meer een landschappelijke dan een natuurfunctie. Denk maar aan de Udense situatie, waardoor eind jaren zeventig het landschap drastisch veranderde, waarbij veel kleinschalige natuur verloren ging. Door een tomeloze inzet van natuurmensen zijn de Wijstgronden voor een klein deel gered kunnen worden. Gelukkig is het beleid sinds midden jaren tachtig veranderd in positieve zin. Het fenomeen EHS deed zijn entree en er wordt bij elk Landinrichtingsproject zeer nadrukkelijk gekeken naar de huidige natuurwaarden, die in nagenoeg alle projecten beschermd, veiliggesteld en zo veel mogelijk versterkt dienen te worden. Terug naar de API: de natuur die verloren gaat bij de aanleg van de A-50 van Son naar Oss bedraagt circa 260 hectare. Deze moet op plaatsen gecompenseerd worden, die de potentie in zich hebben om op termijn de oorspronkelijke natuurwaarde weer terug te brengen. Rijkswaterstaat ziet er op toe dat dit ook in dezelfde verhouding gebeurt als waarin deze verloren is gegaan, namelijk het exacte aantal hectares bos, struweel, moeras en bloemrijk grasland.

De LC heeft de opdracht voor het gebied Uden-wVeghel om 92 hectare natuurcompensatie op de goede plek te realiseren. Een voorwaarde was dat alleen natuurcompensatie mocht plaatsvinden op plekken waar nog géén beleid voor natuur ontwikkeld was, zo zijn onder andere gronden met EHS-bestemming uitgesloten, kort gezegd alleen landbouwgronden komen voor compensatie in aanmerking.

Het eerste wat de LC gedaan heeft, is te kijken welke plekken (los van de mogelijke haalbaarheid) in het gebied geschikt zouden kunnen zijn voor natuurherstel. Vervolgens heeft de LC vijf gebieden naar belangrijkheid van mogelijk te ontwikkelen natuurwaarden op een rij gezet. De hoogste prioriteit kregen de Noordelijke Wijstgronden in de Rakt, daarna de gronden rondom de Wijstgronden Loose en Raktse Beemden (immers de Wijstgronden zelf liggen in de EHS en derhalve mag daar géén natuurcompensatie plaatsvinden), vervolgens de Aa-Broeken Veghel, het Aa-dal Veghel en als laatste de gronden Achter de Bergen Uden-Bernheze. Bij iedere plek werd aangegeven wat de meerwaarde zou kunnen zijn van dat specifieke gebied. Aan de Noordelijk Wijst werd veel toekomstige natuurwaarde toegedacht, omdat deze percelen alleen maar kwelwater vanaf een relatief schone Maashorst ontvangen terwijl de andere Wijstgronden kwelwater met stedelijke invloed krijgen.

Aanvankelijk werden weinig gronden verworven en ging de LC inzetten om gronden elders te verwerven en dan door middel van kavelruil deze op de goede plek te krijgen. Dit is een flinke discussie binnen de LC geweest, met als resultaat dat voorlopig de gronden voor de LC beschikbaar bleven. Plannen werden ontwikkeld voor Achter de Bergen, de Aa-Broeken, het Aa-dal. Verder zijn er diverse natuurlijke verbindingen gemaakt, zogenaamde EVZ's, tussen Bedaf, Maashorst en Noordelijke Wijst, ecologische verbindingszone langs de Leijgraaf en de Aa en zijn diverse bospercelen aangeplant.

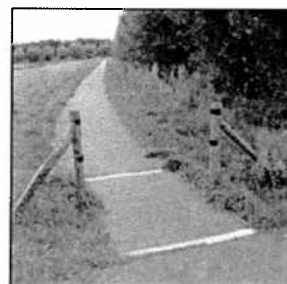
Op 16 september 2007 was er een groot publieksevenement API-kijken: de LC had een fietstocht georganiseerd van circa 35 kilometer, langs een aantal ingerichte natuurcompensatieprojecten. Op 23 juni 2008 heeft de slotbijeenkomst plaatsgevonden. De voorzitter van de LC zegt op de slotbijeenkomst naar de terreinbeheerders: "het zit er op" en haar laatste woorden zijn: "wij laten het los, ben er zuinig op...". Inderdaad 'ben er zuinig op' want meteen al ligt er een dreiging op de loer in de plannen die de Vrije Teugel aan het ontwikkelen is, door een grote waterplas te willen maken juist aan de andere zijden van de Bedafse Bergen, wat mogelijk het natte effect, dat men heeft weten terug te krijgen Achter de Bergen, teniet kan doen. Dit zou doodzonde zijn. De werkgroep Natuur en Milieu is samen met de wijkraad en buurtbewoners zich aan het beraden om dit te voorkomen.

De LC heeft naar mijn mening zeer gedegen werk geleverd en heel veel van zijn ambitieuze plannen kunnen verwezenlijken. Ik kijk met veel genoegen terug op tien jaar API, waar we in gezamenlijk overleg heel veel hebben kunnen doen voor onze natuurlijke omgeving en daarmee is het unieke project van de API A-50 tot een goed einde gebracht en is het woord aan de nieuwe natuur die zijn gang kan gaan.

De fietsroute langs de API-projecten die door het buitengebied van Uden, Veghel en Vorstenbosch gaat, heeft de LC als blijvende herinnering willen achterlaten. Degenen die deze willen fietsen en het werk van de LC nog eens willen aanschouwen, kunnen de route gratis bij de VVV ophalen. Alvast een mooie fietstocht gewenst.

Albert van Rosmalen

Opm.: Dit stuk is wegens ruimtegebrek ingekort, het volledige verslag is op te vragen bij het secretariaat.

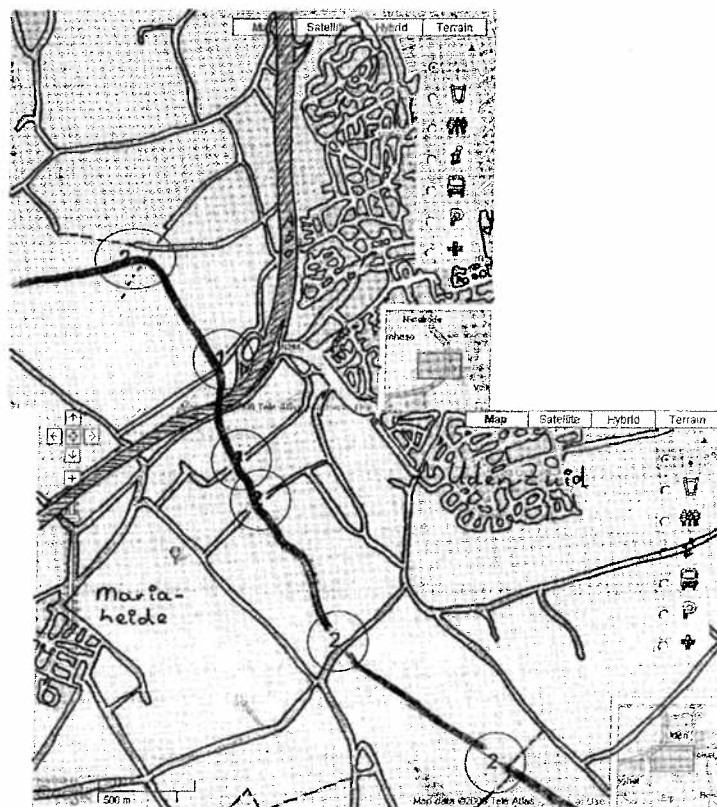

Nesthulp voor Grote Gele Kwikstaart langs de Leijgraaf

In een eerder Bruujsel was het al aangekondigd; het Brabants Landschap heeft het initiatief genomen tot het steunen van de opmars van de Grote Gele Kwikstaart die vanuit Limburg Brabant lijkt te koloniseren. Tien halfopen nestkasten zijn in het kader van dit project opgehangen onder bruggen van het zuidelijkste deel van de Leijgraaf (zie kaartje). Met toestemming van de gemeente Uden zijn deze eind augustus opgehangen bij bruggen waar ook het afgelopen jaar slikkenveldjes zijn gemaakt in het kader van de natuurontwikkeling.

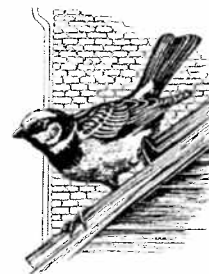
Omdat er niet in het beton van de bruggen geboord mag worden is er eerst een plaat van betonplex aan de bruggen gekit. Aan die plaat zijn schroeven bevestigd waaraan de kasten worden opgehangen. Aan sommige bruggen hangen twee nestkasten omdat ervaring in Twente laat zien dat vrouwtjes meestal in een nieuwe kast aan het vervolgbroedsel beginnen terwijl het mannetje de jongen in de eerste nestkast voert. Zo brengen ze per jaar meestal drie maar soms ook vier legsels groot. Omdat de nestkasten onder de bruggen hangen zijn ze moeilijk te zien maar bij de brug van de Egelweg (Afslag A50 Uden Zuid) is deze wel te zien als je de oprit van de A50 richting Veghel neemt. Ook bij Knipperdul (weg van Uden-Zuid naar Mariaheide bij het kunstmatige Ooievaarsnest) is er één, hangend aan de brug van het fietspad, vanuit de auto te zien. En nu maar afwachten of de Grote Gele Kwikken dit ook kunnen waarderen. Hierbij loof ik een taart uit voor de eerste die een Grote Gele Kwikstaart in een van deze nestkasten meldt!

Leo Ballering,
Coördinator werkgroep Nestkasten

Kaartje (Googlemaps) met locatie en aantal nestkasten voor Grote Gele Kwikstaart langs de Leijgraaf.

De Huismus

Huismussen

- Hebben meer dan 3.100 veertjes;
- Jonge mannetjes lijken qua uiterlijk op volwassen vrouwtjes;
- Lopen niet maar hippen;
- Vliegen gem. 38,5 km. per uur en kunnen een snelheid van ruim 50 km. per uur halen.

Huismussen wereldwijd

Huismussen komen in de hele wereld voor. Ze zijn door kolonisten ingevoerd in Amerika, Australië, Nieuw-Zeeland, Zuid-Afrika, Hawaï, Cuba, Jamaica, de Bermuda- en de Falklandeilanden. De verspreiding van de huismus begon vermoedelijk zo'n 9.000 jaar voor Christus. In Nederland kwam de Huismus al rond 4.000 jaar voor Christus voor in Zuid-Limburg. Op IJsland broeden sinds enkele jaren zeven paartjes en in Siberië en IJsland zijn nog niet zo lang geleden nieuwe kolonies ontdekt. Het zijn echte standvogels; ze blijven altijd in de buurt van hun broedgebied. In Nederland kom je huismussen vooral tegen bij volkstuinen, rondom maneges, in de nabijheid van kippen- en siervogelhouders, in dierentuinen (waar ze tussen gaas en spijlen van de verblijven doorvliegen) en op terrassen waar ze koek- en gebakskruimels kunnen vinden. Woningbouwvereniging Ter Gouw in Gouda heeft in een wijk speciale huismusnestkasten opgehangen, daar komen veel mussen op af.

Nest bouwen

Huismussen broeden in losse kolonies. De grootte van een kolonie varieert van zo'n zeven tot enkele honderden nesten. Vroeger broedden huismussen vooral in bomen. Dit gebeurt nu ook nog af en toe. Mannetje en vrouwtje bouwen samen aan het nest dat bestaat uit droge grassprietjes, aangevuld met strootjes, takjes, stengels en wortels van planten. Van binnen wordt het bekleed met plukjes schapenwol, paardenhaar, mos, maar ook met vruchtpluis van paardenbloemen en zelfs stukjes stof, wol, katoen en (tissue)papier. Het nestmateriaal wordt soms gestolen door gierzwaluwen. In de winter wordt het nest als slaapplek gebruikt. Huismussen kunnen flink vechten om een nest. Soms verjagen ze ook andere vogels zoals koolmezen uit nestkasten of kraken ze het nest van bijvoorbeeld de Huiszwaluw.

Paren en broeden

Huismussen kunnen wel vijf tot twintig keer achtereenvolgens paren. Sommige geleerden beweren zelfs dat ze het wel driehonderd keer per dag doen. Ze doen aan groepsseks en hebben de reputatie van onvermoeibare minnaars. Het broedseizoen van huismussen duurt van april tot augustus. Ze leggen gemiddeld vier tot vijf eieren per broedsel. De eitjes zijn wit of lichtgroen gekleurd met bruine spikkels. Na ongeveer twaalf dagen komen de eieren uit.

Jonge huismussen

Komen naakt en hulpeloos uit het ei. Wegen bij de geboorte tussen de twee en drie gram. Worden met insecten gevoed door zowel hun vader als moeder en gaan al na ongeveer vier dagen brood, graan en onkruidzaden eten. Na zestien dagen vliegen ze uit, waarna ze nog minstens twee weken regelmatig gevoed worden. Vaak gaan ze in hun eerste levensjaar al dood (75 tot 80%), meestal door gebrek aan ervaring.

Eten

Huismussen zijn zaadeters; de voorkeur is achtereenvolgens: gierst, tarwe, gerst, haver, kanariezaad, maar ook zaden van onkruiden zijn geliefd. Ze pellen de zaden zodat ze alleen de voedselrijke kern eten. Mussen zijn echter alleseters en passen hun eetgedrag snel aan. In het voorjaar hebben ze een duidelijke voorkeur voor gele bloemen, de reden is niet bekend. 's Winters zijn mussen afhankelijk van voederplaatsen die mensen hebben ingericht.

Maandagavondwandelingen 2008 een succes!

De Maashorst - Uden (7 april 2008)

Na een aantal natte, regenachtige dagen waren er veel mensen op af gekomen, maar liefst dertig deelnemers! Dus een grote opkomst! Er liepen ook een aantal cursisten en nieuwe leden mee. Het was erg helder weer en wat later op de avond was het net boven het vriespunt. De grond was nogal zompig en drassig met veel plassen water. De groep liep via de Hoogslabroekseweg naar het Begrazingsgebied. We zagen enkele mooie waarnemingen, waaronder de Klapetekster, Roodborsttapuit, een zingende Veldleeuwerik, Zanglijster, Fitis, Tjiftjaf en zelfs een Rietgors. Onderweg kwamen Jan Verhoeven en Henk van den Akker tegen met een gewonde Buizerd. Deze Buizerd werd naar Jan van Lith in Nistelrode gebracht. Peter van de Braak ontdekte halverwege in een donker bos een Ransuil. We waren tegen het donker om ca. negen uur weer terug bij het Natuurcentrum.

Recreatiepark Hemelrijk - Volkel (21 april 2008)

Een recordaantal deelnemers nam deel aan deze 'traditional' onder de avondwandelingen. Maar liefst 54 mensen stonden voor het paviljoen van Ton Derks over de grote plas te turen op zoek naar Oeverzwaluwen. Enkele exemplaren, net terug uit Afrika, scheerden boven het heldere water op zoek naar iets eetbaars. Helaas hebben er in 2007 geen paartjes in onze oeverzwaluwenwand gebroed. Hopelijk hebben we dit voorjaar meer geluk! De groep splitste zich in tweeën, waarna de ene helft linksom de plas liep en de andere helft rechtsom. Onderweg zagen we onder andere de Gele- en Witte Kwikstaart, Geoorde Fuut, Dodaars, Boerenzwaluw, Fuut en een grote groep Kuifeenden. Er ontstond enige discussie over een Mantelmeeuw die op een drijvende ton zat. Was het een 'Grote of een Kleine Mantelmeeuw'? Na ampel beraad bleek het de laatste te zijn (gele poten)! Zo rond negen uur 's avonds kwam de hele groep weer samen in het gezellige paviljoen van het BillyBird Park Hemelrijk, waar de koffie en thee al klaar stond! Ton bedankt!

De Specht - Handel (5 mei 2008)

Het was uitstekend weer: ca. 20 tot 22 graden met 21 deelnemers. We startten vanaf het 'Bezoekerscentrum De Specht', tegenover Huize Padua. Voor de afwisseling nu eens een ander soort route, waarbij de wandeling (ca. 7 kilometer) de deelnemers door een gevarieerd landschap leidde. We liepen, na de dorpskom van Handel, door het mooie processiepark van de R.K. Kerk. Een aantal mensen bleef achter, waarschijnlijk om te bidden of te biechten. De omgeving was schitterend en straalde een stuk rust en vrede uit. Vervolgens liepen we door het buitengebied richting de kunstmatige Oeverzwaluwenwand. Hier wemelde het van de Oever- en Boerenzwaluwen. Het was mooi om te zien dat verschillende Oeverzwaluwen al nestgangen hadden open gegraven. Zo rond half tien begon het te schemeren en kwamen we weer bij de auto's aan. Kortom, een mooie wandeltocht met iets minder vogelsoorten!

Het Melven - Mariaheide (19 mei 2008)

Deze keer waren er 'slechts' 16 deelnemers. We gingen via de kerk in Mariaheide waar het kermis was, richting 'het Melven'. Het weer was goed (ca. 15 graden). Het Melven is een mooi natuurgebied tussen Mariaheide en Veghel. Kortgeleden had men hier de Boomvalk nog gezien. Diverse zangvogels lieten zich deze avond uitbundig horen: De Zwartkop, Fitis en de Tjiftjaf. Er ontstond enige discussie bij het horen van een zangdeuntje; was het nu een Tuinfluiter óf een Zwartkop?. Zou de een de ander imiteren?. Na enige tijd bleek dat het een Zwartkop én een Tuinfluiter waren...! Ze zaten namelijk vlakbij elkaar in een boom te zingen. Nadat we dit kleinschalige gebied twee keer doorkruist hadden kwam de groep weer bij het beginpunt uit.

Loo'se en Raktse Beemden - Uden (16 mei 2008)

Deze laatste maandagavondwandeling van het seizoen waren we met 14 deelnemers. We maakten een mooie wandeling van ruim twee uur. Het is en blijft een prachtig gebied, vooral de Wijstgronden. Liesbeth gaf een prachtige uitleg over het ontstaan van deze gronden. We zagen veel variatie in landschappen, zoals: een gedeelte wijstgrond, een stuk langs de Leijgraaf en een stukje Bedaf. De Bosrietzanger en de Spotvogel lieten zich uitgebreid horen.

Na afloop haalde Liesbeth de talloze kannen koffie tevoorschijn met lekkere koeken. Ze was bezorgd dat ze veel te veel koffie had gezet. Gelukkig ging de meegebrachte koffie er goed in, zodat er uiteindelijk weinig overbleef. Het was een mooie afsluiting van de maandagavondwandelingen. Liesbeth, bedankt voor jouw hulp!

Veel mensen hebben dit voorjaar weer genoten van de avondwandelingen, waarbij het gemiddelde aantal deelnemers op ruim vijftientig zat. Een behoorlijk grote groep. Voor volgend voorjaar proberen we weer een gevarieerd aanbod van avondwandelingen in het programma te krijgen. Hierbij wil ik iedereen bedanken voor hun deelname aan én de gezelligheid tijdens de maandagavondwandelingen. Tot ziens half april 2009 bij de volgende wandelserie. Heb je ideeën voor nieuwe gebieden, laat het me dan even weten, telefoon: 0413-251691 of per e-mail: peternoy@hetnet.nl.

Peter Noy
(Coördinator Maandagavondwandelingen)

SOVON Landelijke Dag 2008

‘Zaterdag 29 november in de Vereniging te Nijmegen’

De Landelijke Dag van SOVON Vogelonderzoek Nederland vindt dit jaar plaats op zaterdag 29 november in Concertgebouw de Vereniging te Nijmegen (5 minuten lopen van het station). De organisatie is weer in handen van SOVON Vogelonderzoek Nederland in samenwerking met Vogelbescherming en de Nederlandse Ornithologische Unie (NOU).

De dag is gratis toegankelijk en bedoeld voor alle vogelaars van Nederland en iedereen met een hart voor vogels en natuur in het algemeen. Er is een uitgebreide info- en boekenmarkt en er zijn lezingen van gerenommeerde vogelonderzoekers. Het jeugdprogramma, met een excursie door de prachtige Ooijpolder, wordt weer georganiseerd door de Wildzoekers. Men dient zich hier te voren voor op te geven.

Naast het SOVON-programma is er een parallelprogramma dat wordt ingevuld door de Stichting Veldonderzoek Flora en Fauna (VOFF) in de bovenzaal.

Houdt u de SOVON-website www.sovon.nl in de gaten voor het definitieve programma! Relaties van SOVON en de VOFF krijgen het uitgebreide programma thuisgestuurd.

ACTIVITEITEN WERKGROEPEN VOGELWACHT UDEN

HET BESTUUR

Het bestuur verzorgt de algehele coördinatie van de vereniging, zij stimuleert tal van activiteiten en legt contacten met derden. Tevens organiseert het bestuur de ledenactiviteiten, zoals excursies, cursussen en dialezingen. Genoemde activiteiten worden mede uitgevoerd door middel van een aantal werkgroepen, te weten:

WERKGROEP INVENTARISATIE

De werkgroep Inventarisatie organiseert diverse vogeltellingen in de Maashorst. Genoemde inventarisaties hebben tot doel een zo goed mogelijk beeld te krijgen van de vogelstand in een bepaald gebied. De verkregen informatie wordt ter beschikking gesteld aan het SOVON, Staatsbosbeheer en Gemeentes. Zij gebruiken de informatie ten behoeve van beheersplannen voor de Maashorst en de Wijstgronden.

Coördinator Peter van de Braak, telefoon: 0413-253586

WERKGROEP OEVERZWALUWEN

Sinds 1986 heeft de Vogelwacht een kunstmatige oeverzwaluwenwand op de voormalige grindaafgraving "Hemelrijk" te Volkel. Men houdt zich bezig met de inventarisatie en registratie van de daar broedende oeverzwaluwen. Daarnaast wordt regelmatig onderhoud uitgevoerd aan de oeverzwaluwenwand en observatiehut. Op verzoek is een gratis brochure verkrijgbaar met daarin alle details over de bouw e.d.

Coördinator Marc Poulussen, telefoon: 0413-274046

WERKGROEP UILEN

Het plaatsen en onderhouden van nestkasten in kerken, boerderijen en schuren is een van de belangrijkste taken van deze werkgroep. Momenteel heeft de werkgroep de beschikking over ca. veertig kerkuilenkasten, die verdeeld zijn over Uden, Volkel/Odiliapeel en Boekel/Venhorst. Alle broedgegevens worden geregistreerd en aan de betreffende instanties doorgegeven. Daarnaast het geven van advies aan belangstellenden.

Coördinator John Opdam, telefoon: 0413-255179

WERKGROEP NESTKASTEN

Deze werkgroep verschaft nestgelegenheid aan vogels en dan met name holenbroeders, zoals Koolmees, Pimpelmees en Zwarte Mees, Gekraagde Roodstaart, Vliegenvanger etc. Dit gebeurt door diverse soorten nestkasten te maken en op geschikte locaties te bevestigen. Op dit moment heeft de werkgroep het beheer over ruim tweehonderd nestkasten. Tevens het inventariseren en administreren van broedgevallen.

Coördinator Leo Ballering, telefoon: 0413-368248

WERKGROEP STOOTVOGELS

Naast het inventariseren van een zestal soorten stootvogels, welke in de Maashorst voorkomen, wordt aandacht besteed aan het maken en plaatsen van nestkasten of horsten, alsmede het controleren en registreren ervan. Verder is het doorgeven en assisteren bij het ringen van de jongen ook een taak van de groep. Het betreft hier voornamelijk de Buizerd, Havik, Sperwer, Torenvalk, Wespendif en Boomvalk.

Coördinator William van der Velden, telefoon: 0413-343308

WERKGROEP CLUBBLAD / PUBLICITEIT

Een belangrijk communicatiemiddel binnen de Vogelwacht is "Het Bruujssel". Dit clubblad wordt viermaal per jaar uitgebracht. Hierin is veel te lezen over de diverse activiteiten binnen de vereniging. Verder verzorgt de werkgroep alle publiciteit rondom de activiteiten die op touw worden gezet. Dit resulteert in diverse berichtgevingen in de dag- en weekbladen, kabelkranten, radio en televisie.

Coördinator Peter Noy, telefoon: 0413-251691

WERKGROEP VRIJWILLIG LANDSCHAPSBEHEER UDEN

Deze werkgroep is een gezamenlijke activiteit van het I.V.N. en Vogelwacht Uden. Zij houdt zich bezig met behoud, herstel en ontwikkeling van kleine landschapselementen in de omgeving van Uden. Hiertoe worden o.a. wilgen geknot, elzensingels teruggezet en poelen gegraven. Tevens maakt het V.L.U. onderdeel uit van de Stichting Udense Kersenboomgaard. Zij onderhoudt een kersenboomgaard aan de Patrijsweg te Uden.

Coördinator Willem Peters, telefoon: 0413-252529

WERKGROEP JEUGDVOGELWACHT UDEN E.O.

De Jeugdnatuurgroep is een zelfstandige werkgroep binnen Vogelwacht Uden. Zij is bedoeld voor jongeren tussen de tien en vijftien jaar en heeft als doel de jeugd kennis te laten maken met alle facetten van de natuur. Een keer per maand trekt men het veld in om naar vogels te kijken, bomen te herkennen of paddestoelen te zoeken. Men tracht het besef en waardering voor de natuur bij de jeugd te vergroten.

Coördinator Stijn van Gils, telefoon: 06-44744883

WERKGROEP SENIOREN.

Een actieve groep senioren binnen de Vogelwacht die iedere maandagmorgen in de Maashorst gaat wandelen voor het sociale contact maar ook om van de natuur te genieten. Daarnaast wordt assistentie verleend bij het maken van diverse soorten nestkasten en helpt men mee met het samenstellen van het Bruujssel. Ook wordt ondersteuning verleend bij het uitvoeren van inventarisatiewerkzaamheden.

Coördinator Johan van Rosmalen, telefoon: 0413-266485

WERKGROEP NATUUR & MILIEU

Een gezamenlijke werkgroep met het IVN-Uden. Het doel van deze werkgroep is om natuur- en milieuplannen van bijvoorbeeld de Gemeente Uden of provincie te toetsen en van commentaar te voorzien. Kansen en bedreigingen op natuurgebied worden besproken en waar nodig actie ondernomen. Daarnaast wordt onder andere flora- en faunaonderzoek verricht in de verschillende natuurgebieden met als doel het geven van beheeradviezen.

Coördinator Albert van Rosmalen, telefoon: 0413-260126

WAT DOET VOGELWACHT UDEN?

Vogelwacht Uden e.o. (en omgeving) is een zelfstandige vereniging die zich actief inzet voor alle, in de vrije natuur, levende vogels. De belangrijkste doelstellingen zijn:

- Directe bescherming van vogels en hun biotoop.
- Het behouden en creëren van nestgelegenheid voor vogels.
- Belangstelling kweken voor vogels bij een groot publiek.
- Deelname aan landelijke en provinciale activiteiten m.b.t. vogelstudie en inventarisatie.

Om de doelstellingen te realiseren worden tal van activiteiten georganiseerd, waaronder:

- Publiekswandelingen zowel in het Udense Maashorstgebied als de omliggende dorpen.
- Excursies naar waardevolle natuurgebieden in Nederland en ook daarbuiten.
- Film- en dia-avonden in het eigen clubgebouw, de Groenhoeve.
- Vogelcursussen voor leden en niet-leden.
- Houden van lezingen voor scholen, verenigingen en instanties.
- Geven van voorlichting op tentoonstellingen en open zondagen.
- Verzorgen van publicaties in diverse media en tijdschriften.

Naast de hierboven genoemde educatieve middelen verleent Vogelwacht Uden ook daadwerkelijke hulp aan de vogels door middel van:

- Het plaatsen en onderhouden van nestkasten (zang-, stootvogels en uilen).
- Herstel en beheer van kleinschalige natuurgebieden in Uden en omgeving.
- Beheer en onderhoud van de kunstmatige oeverwaluwenwand op het Hemelrijk.
- Het plaatsen van nestbeschermers voor weidevogels.
- Wintervoeding aan vogels in nood (in geval van strenge en langdurige vorst).

Andere activiteiten van de Vogelwacht zijn:

- Het inventariseren van diverse (broed)vogelsoorten in het Maashorstgebied.
- Het opstellen van beleidsplannen en aanbevelingen ten aanzien van Gemeentes en Overheden om zodoende voor de belangen van de natuur en in het bijzonder de vogels op te komen.
- Ten behoeve van Vogelwacht Uden, I.V.N.-Uden en de Kinderboerderij het exploiteren en onderhouden van het gezamenlijke onderkomen, de Groenhoeve.
- Het plaatsen van schuil- en observatiehutten.
- In samenwerking met het I.V.N.-Uden actief deelnemen aan het Vrijwillig Landschapsbeheer Uden (V.L.U.). Het behouden en herstellen van kleine landschapselementen in Uden e.o.
- Het samenstellen en uitgeven van een eigen verenigingsblad "Het Bruijsel".

Vogelwacht Uden werkt samen met provinciale en landelijke organisaties op het gebied van:

- Inventarisaties, waaronder het Broedvogel Monitoring Project (B.M.P.), wintervogeltellingen en de Vogeltrek-teldag in de Maashorst.
- Het ringen en registreren van o.a. stootvogels, kerkuilen en zangvogels.
- Controle op de naleving van de (nieuwe) Vogelwet.

Wilt u actief meedoen of een financiële bijdrage geven?

- De jaarcontributie bedraagt € 14,- per persoon.
- Gezinsleden betalen € 6,-.
- Het éénmalig inschrijfgeld bedraagt € 2,50.
- Per adres ontvangt men ieder kwartaal "Het Bruijsel".

Voor inlichtingen en lidmaatschap:

- Secretariaat: Liesbeth Verkaar, Oliemolenstraat 53 - 5402 LH UDEN.
Telefoon: 0413-265397 of E-mail: info@vogelwachtuden.nl

Website Vogelwacht Uden: www.vogelwachtuden.nl

Clubgebouw: De Groenhoeve, Artillerieweg 3, Uden (bij Kinderboerderij). Telefoon: 0413-250047.

Vogelwacht - Winkel

Kijk eens goed in de winkel van de Vogelwacht. Mogelijk kunt u iemand verrassen met één van de onderstaande cadeaus en/of praktische middelen.

U steunt daarmee tevens het werk van Vogelwacht Uden e.o.

Het jubileumboek is natuurlijk ook in de winkel te koop!!! Zoals u mogelijk constateert is het aantal artikelen afgenomen, heeft u nog ideeën?

Meer willen weten over vogels? De winkel kan u daarbij helpen:

- Langs Weinddupper en Schrijverke € 19,95
- Nieuwe zakgids vogels van Hayman, zakformaat € 10,00
- Uilen van Europa € 32,50
- Veldgids Diersporen € 17,00
- Vogels van maand tot maand € 11,50
- Natuurdetective Vogelkijker € 7,50
- Natuurdetective Insectenjager € 7,50
- 1-2-3 Natuurgids Vogels € 9,00
- Herkenning Roofvogels in het veld € 11,00
- Veldgids Roofvogels € 25,00
- ANWB Vogels van Europa € 22,50
- Uilenvlucht € 12,95
- Kraaienbende € 14,95
- Klein kanoetenboekje € 8,00
- De dwergganzen van Anjum € 17,00
- De kiekendieven van het Oldambt € 19,00
- De zwaluwen van Singraven € 19,00
- Vogels in en rond de tuin € 10,00
- Tuinvogels in beeld € 3,50
- Cd's met vroege vogelzang Nico de Haan, vogels rond het huis € 11,00
- Cd's met vroege vogelzang 2 Nico de Haan, vogels van bos, hei en wei € 11,00
- Cd's met vroege vogelzang 3 Nico de Haan, vogels van plas en moeras € 11,00
- DVD Herken onze Uilen € 11,00
- DVD Onze weidevogels € 17,00
- DVD Onze zwanen en wilde ganzen € 17,00
- DVD Onze eenden € 17,00

Nestkasten:

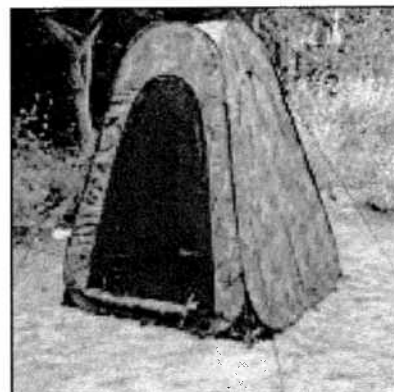
- Annabos € 8,00
- Bedaf € 8,00
- Odiliapeel € 8,00

Andere artikelen:

- Vogelwacht Uden sticker € 0,50
- Mooie geborduurde Vogelwachtsticker (geel/blauw embleem) € 1,00
- Vogelwachtspeeldje (een "must" voor leden) € 5,00
- Vogelwacht Uden cap € 4,00
- Raamstickers € 3,95
- Voedersilo metaal 20 cm hoog € 9,00
- Voedersilo metaal 35 cm hoog € 13,00
- Voedersilo metaal 52 cm hoog € 18,00
- Mok € 2,50
- Set van 5 mokken € 11,00
- Observatietent € 60,00

Een nieuw artikel in de winkel:

Na enige moeite is er een nieuw artikel in de winkel verschenen. Mogelijk hebt u altijd al gedacht dat je zo'n ding wilde hebben. Het is nu mogelijk voor een redelijke prijs. Deze observatie tent geeft je de mogelijkheid om vogels van dichtbij te observeren en eventueel te fotograferen zonder dat u het gevaar loopt dat ze van je schrikken. Het is natuurlijk niet zo dat je naar de vogel kunt toelopen en dan even het tentje opzetten en al die tijd blijft het beestje zitten wachten totdat jij klaar bent en in het tentje gekropen bent. Nee, je dient te weten waar de vogel of vogels komen en daar van te voren je tent neerzetten en er in te kruipen en dan wachten totdat ze komen. Het betekent dus dat je eerst moet observeren van afstand en daarna pas gebruik kunt maken van deze tent. Je kunt dit artikel bestellen, bestelde artikelen worden maximaal vier weken gereserveerd en daarna aan de eerst volgende verkocht.

Suggesties met betrekking tot aanpassing en/of uitbreiding van het winklassortiment zijn bijzonder welkom.

Coördinator Vogelwacht-Winkel:

Jacques Raats
Maasstraat 65 te Veghel
Telefoon: 0413-369388 (voor afspraak van tevoren even bellen)

Kijk ook eens op: www.vogelwachtuden.nl en klik op 'algemeen', daar vind je de winkel.

SANDEN SPORTS® SUPERSTORES
THE EUROPEAN LEADER IN SPORT OPTICS AND OUTDOOR PRODUCTS

**SPECIALE CLUBAKTIES EN PRIJZEN
VOOR LEDEN VAN VOGELWACHT UDEN !**

**KERKSTRAAT 19-23
5401 BC UDEN
T 0413 256800**

Verrekijkers
Nachtkijkers
Digitale Cameras
Accessoires
Outdoor
Digiscoping

FUJINON ZEISS SWIFT YUKON Leica SWAROVSKI SONY

WWW.SANDEN-SPORTS.NL
HET GROOTSTE ASSORTIMENT - DE SCHERPSTE PRIJZEN - GEEN VERZENDKOSTEN

Nobru.....

TECHNISCH PERSONEEL BV

Dé specialist voor technische functies

- **Opdrachtgevers** kunnen vacature(s) voorleggen aan Nobru waarna zij zich toelegt op het, binnen de gestelde termijn en budget, adequaat vervullen van de personeelsbehoefte.
- **Werkzoekenden** met een technische of technisch/commerciële achtergrond kunnen bij Nobru terecht voor advies en bemiddeling naar een duurzame baan bij een van haar opdrachtgevers.

De belangrijkste vakgebieden waarbinnen Nobru Technisch Personeel werkzaam is, zijn:
Elektrotechniek, Werktuigbouwkunde, Bouwkunde en Civiele Techniek.

Nobru Technisch Personeel B.V.
Rondweg 73 (Poort van Uden)
Postbus 73
5400 AB Uden

Telefoon: 0413-243610
Fax: 0413-243615
E-mail: info@nobru.nl
Internet: www.nobru.nl

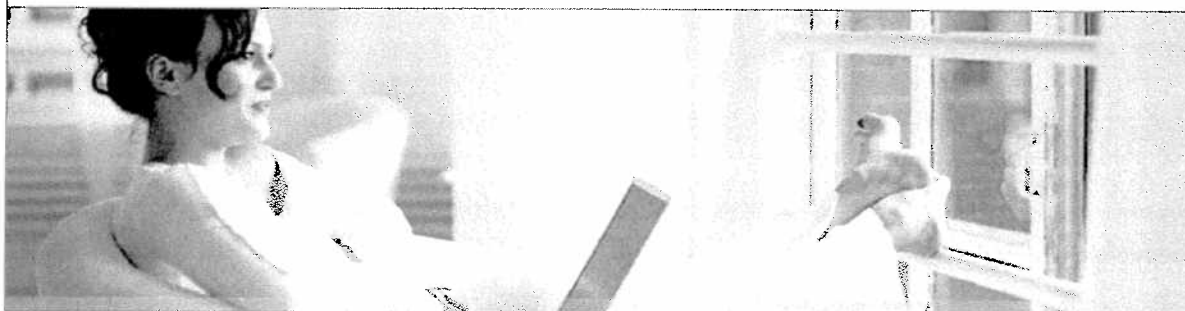
itreno

innovative internet solutions

**Uw partner voor de technische en
grafische realisatie van intelligente
en dynamische websites**

**Driehuizerweg 9
5375 KN Reek**

**Telefoon 06-42258005
E-mail info@itreno.com
Internet www.itreno.com**

premium honden & katten voeders,

ZO'N KWALITEIT; ZO VOORDELIG !!

www.4feedt.nl

Onder andere in ons assortiment:

20 kg Senior krokant:	€ 27,55
20 kg Superieur Krokante brok:	€ 24,10
20 kg Superieur Kip & Rijst (Premium):	€ 25,90
20 kg Superieur Puppy brokjes:	€ 31,75
20 kg Superieur Lam & Rijst (hypoallergeen):	€ 27,30
10 kg 6-Mix kattenbrokjes:	€ 18,30

en vele andere soorten; ook alles in 10 kg verpakkingen

Gratis bezorgservice in Uden, Oss, Veghel, Nijmegen, Wijchen en omgeving!

U bent ook van harte welkom in onze winkel:

Honden & Katten Speciaalzaak 4FEEDT
Volkelseweg 26 - 5405 NA Uden

Kijk eerst op www.4feedt.nl voor de openingstijden !!

Meer informatie en VOORDELIG on-line shoppen (> 1000 artikelen):

www.4feedt.nl

Of vraag een folder aan: 0413 - 266 398

 De Kleuter
tuincentrum

Uw tuinvakman

Alle tuinartikelen, tuinontwerp,
aanleg en onderhoud van tuinen

Tuincentrum De Kleuter
Goorkensweg 1 - UDEN

Telefoon: (0413)261078

Fax: (0413)252323

E-mail: info@dekleuter.nl

Internet: www.dekleuter.nl

Van der Heijden
Woningstofleerder

Gordijnen
vloerbedekking
binnenzonwering
raamdecoraties
enz.

Neringstraat Oost 7-9
5401 GM Uden
Tel.: 0413-250510
Fax.: 0413-247210

www.vloerenraam.nl

Een huiscollectie Impressions;
een collectie met veel keus en
kwaliteit, speciaal voor u
geselecteerd en vervaardigd.
WELKOM

Het Bloemenmagazijn
Botermarkt 5-7
5404 NV UDEN

Tel.: 0413-267988
Fax: 0413-257584

Partner in wonen

Huisvesting Consultancy
Bouwprojectmanagement
Beheer & Onderhoud

Atriensis B.V.
Insulindelaan 124
Postbus 842
5600 AV Eindhoven
Telefoon: 040-2367859
Fax: 040-2364278

E-mail: info@atriensis.nl
Webite: www.atriensis.nl

Th. Peters Machinale Timmerwerken

Het juiste adres voor kozijnen en trappen

Eisenhowerweg 22
5466 AC VEGHEL
Tel.: 0413-377744
Fax: 0413-354755

**Slagerij
Frans Knobbout**

Drossaard 12
5403 ET UDEN
tel: 0413-267354

*Wij bieden u met zekerheid het
beste rundvlees uit Nederland*

COCK ULAND de fietsenwinkel

**Drossaard 47
5403 ES Uden
Tel. 0413-267088**

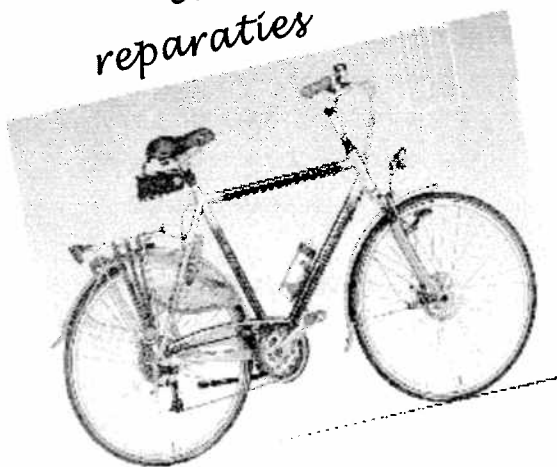

Duifhuizerweg 8 Tel. 0413 363785
5406 TB Uden Fax 0413 342047

*Voor al uw agrarisch
loonwerk*

WIM DE WILT

*Voor al uw
tweewielers
en
reparaties*

KERKSTRAAT 4 - UDEN - 0413-262620

snijders metaal

IJZERWAREN
GEREEDSCHAPPEN
METALEN

Kapelstraat 1
5401 EC UDEN
Tel.: 0413 - 262780

de Bruin

verzekeringen

Een vertrouwd adres
voor al uw verzekeringen

Velmolenweg 87, Uden tel. (0413) 330 999 www.dabruin.nl

SANDEN SPORTS® SUPERSTORES

THE EUROPEAN LEADER IN FITNESS EQUIPMENT AND SPORTS PRODUCTS

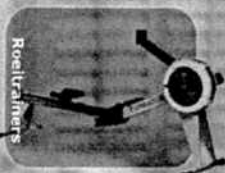
Home trainers
Spinningbikes

Cross trainers

Triathlon

Roeltrainers

Powerplate

Hartslagmeters

Loopbanden

Vitaminen
Sportvoeding

Verrekijfers

WWW.SANDEN-SPORTS.NL

KERKSTRAAT 19-23 5401 BC UDEN T +31 (0) 413 256 800 F +31 (0) 413 257 730

Mooie
gefotografeerd???

Laat ons ze
afdrukken!!!

€ 0,23
€ 0,19*

Met gebruikmaking van de klantenkaart
krijgt U 15% korting op de afdrukprijs

WWW.JETTEN.nl

**BRESSERS
MANNENMODE**

**Marktstraat 12
5401 GH Uden**

Telefoon: 0413262568

Fax: 0413271305

E-mail: Bressers@wanadoo.nl

Beschermen helpt. Helpt u mee?

**Want één op de vijf
vogels wordt nog
bedreigd!**

De ooievaar is terug. Dat is natuurlijk
goed nieuws. Maar zowel in Nederland
als Wereldwijd groeit de Rode Lijst
van bedreigde en kwetsbare
vogelsoorten nog steeds.
Help mee, word lid en
ontvang gratis een
Zakgids Vogels of
een Nestkast als
welkomst-
cadeau.

Ja, ik word lid voor f40,- per jaar (65+ f27,50) en ontvang
elke 2 maanden gratis het tijdschrift VOGELS en één van de
welkomstcadeaus. Hiernaast heb ik mijn keuze aangekruist.

Dhr./Mevr. _____

Adres: _____

Postcode: _____ Plaats: _____

Stuur deze bon naar: Antwoordnummer 1974, 3700 WB Zeist.
Postzegel hoeft niet, mag wel

JAN PEERENBOOM

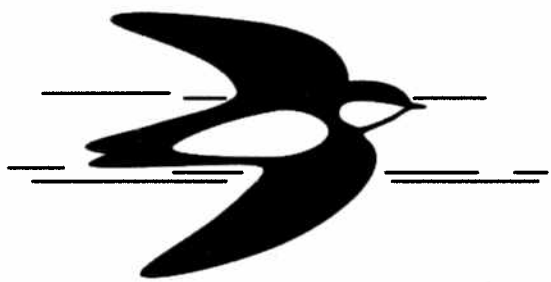
Aannemings bedrijf

Jan Peerenboom B.V.

Volkelseweg 6

5405 NA Uden

tel: (0413) 26 37 40

Vogelwacht Uden e.o.

